

Наша Ніва

П Е Р Ш А Я Б Е Л А Р У С К А Я Г А З Э Т А

Заснаваная ў 1906. Адноўленая ў 1991. Выходзіць у пятніцы

Новы профіль ураду

Першай пастановай в.а. прэм'ера, гомельскага прамыслоўца Сяргея Сідорскага, стала вызначэнне канчатковых умоў прыватызацыі «Белтрансгазу». «Газпрому», каб удзельнічаць у стварэнні сумеснага прадпрыемства, давядзецца цалкам забяспечыць патрэбы краіны ў газе (у 2003 г. — 18,5 млрд куб.м, у 2004-м — 21,5, у 2005-м — 25 млрд куб.м, з 2010 г. — 33 млрд куб.м). Пры гэтым газ мусіць пастаўляцца па ўнутрырасейскай цане. Магчыма, якраз гэтая ідэя Сідорскага вывела яго ў в.а. прэм'ера. Калі так, дык галоўным сэнсам зьменаў ва ўрадзе выяўляецца захаванне статус-кво ў адносінах з Расеяй і атрыманыя энэрганосьбітаў па льготных тарыфах. Задачы ж рэфармаваньня эканомікі і зьмяншэння энэргетычнае залежнасці ад Расеі перад міністрамі не стаяць. Зьмены ва ўрадзе аналізуе Віталь Сіліцкі і камэнтуе Пятро Краўчанка. Старонка 2.

IREX-PROMEDIA

Ліцэй дзеляць на чатыры

Улады: калі будынку ліцэю да 25 жніўня не адрамантуюць, ліцэістаў выправяць вучыцца ў чатыры розныя навучальныя ўстановы. Бацькі: 1 верасня навучэнцы разам з бацькамі прыйдуць да будынку ліцэю.

9 ліпеня Менгарвыканкам прыняў пастанову пра ўтварэнне Менскага гарадскога гуманітарнага ліцэю. Паводле словаў намесніка міністра Казімера Фарыны, туды будзе прапанавана перайсці ўсяму выкладчыцкаму калектыву. Аднак у тым разе, калі будынак на вул.Кірава, 21 не паспяюць адрамантаваць да 25 жніўня, ліцэісты пачнуць новы навучальны год «на іншых пляцоўках»: 4-ы курс — у ліцэі БДУ, 3-і — у гімназіі №9, 2-і — у гімназіі №23, 1-ы — у гімназіі №4.

Улада пераследуе тры мэты. Па-першае, расцярашваецца дзіцячы калектыв, зьнікае супольнасць дзеянняў, што так напалохла чыноўнікаў падчас вулічных акцыяў у чэрвені. Па-другое, цяперашні пэдакадэмія ліцэю застаецца «па-за гульняй». Сапраўды, ці ж зручна будзе выкладчыку прачытаць першую лекцыю ў гімназіі №4 у Кунцаўшчыне і патрапіць на другую ў гімназію №23 на плошчы Якуба Коласа? Значыць, занятакі ў навучэнцаў будуць весці іншыя выкладчыкі... Па-трэцяе, зьнішчаецца непаўторны «ліцэйскі дух».

Ані бацькі ліцэістаў, ані самі навучэнцы ня маюць намеру мірыцца з такім парушэннем іхнага права на адукацыю. «Мы маем права выбіраць установу адукацыі. Калі нашых дзяцей бяз нашага ведама перавядуць у іншую школу і парушаць гэтым Закон, мы будзем падаваць у суд», — казалі бацькі на сходзе. Пакуль жа было вырашана, што 1 верасня навучэнцы разам з бацькамі прыйдуць да будынку ліцэю.

Аркадзь Шанскі

Піўное рэчышча для эўрапейскіх крэдытаў

Лёс «Крыніцы» акрэсьліўся: 3 млн 123 тыс. 738 акцыяў менскага бровару перадалі на пяць гадоў у даверчае кіраванне «Прыёрбанку». Ініцыятыва выходзіла ад банку.

Сказаць, што дзяржава адала найбуйнейшаму прыватнаму банку краіны кантрольны пакет, значыць не сказаць нічога — цяпер «Прыёрбанк» трымае 80,75% акцыяў «Крыніцы». Разам з акцыямі «Крыніцы» ўрад перадаў «Прыёрбанку» непрыемны абавязак весці перамовы з «Балтыкай» пра рэструктурызацыю крэдыторскай запазычанасці менскага бровару. Ад 2001 г., ледзьве «Крыніца» зрабілася адкрытым акцыянэрным таварыствам, расейская кампанія «Балтыка» пачала «сватацца», спадзеючыся атрымаць кантроль над «Крыніцай», аднак атрымала нарэшце гарбуза. У бюджэце менскага бровару застаўся буйны ра-

сейскі крэдыт. Цяпер банк будзе дамаўляцца, каб сьпісаць цалкам ці хоць бы зьменшыць аб'ём таго крэдыту.

Але тут справа ня толькі ў нявернутай пазыцы. Цяпер штогод беларус выпівае 23,7 л піва. У 2005 г. кожны з нас будзе спажываць ужо 51 л бурштынавага напою ў год (прынамсі, так вырашылі «ўгары»). Пры гэтым імпортная прадукцыя мусіць складаць толькі 10% ад усяго піва, што прадаецца ў краіне. Урад марыць, што праз тры гады нашыя бровары будуць варыць 72,4 млн дэкалітраў піва штогод замест цяперашніх 31,1 млн. І сапраўды: сёлета ўпершыню ад 1998 г. назіраўся рост вытворчасці беларускага піва. Але для буйнога зруху бровары павінны атрымаць 111 млн дэкалітраў інвестыцыяў. «Прыёрбанк» разам з іншымі беларускімі банкамі мусіць укладсці ў броварную вытворчасць 75 млн цягам некалькіх гадоў. Абраныя бровары атрымаюць банкаўскія крэдыты на льготных умовах: руб-

лёвыя — па стаўцы рэфінансавання Нацбанку (31% гадавых), валютныя — пад 10%. «Прыёрбанку», апроч «Крыніцы», аддадуць у даверчае кіраванне 85% акцыяў бровару «Берасцейскае піва», 75% — «Белсоладу» ды кантрольны пакет Полацкага бровару, які яшчэ не пасьпелі зрабіць акцыянэрным таварыствам. Іншыя бровары мусяць самі шукаць для сябе крэдытараў. А вось ААТ «Лідскае піва» ды «Аліварыя» ня маюць дзяржаўнай долі ў статутных фондах — не атрымаюць і крэдытаў. Малыя ж бровары калі не зачыняць, дык пераабсталяюць на выраб газаваных напояў ды квасу.

Той факт, што лёс беларускага піва даверылі «Прыёрбанку», шмат пра што кажа. Яго кантрольны пакет належыць аўстрыйскай банкаўскай групе «Raiffeisen». Заходнеэўрапейскі капітал трывала бярэцца за беларускія прадпрыемствы. І робіць рынак бязь лішніх PR-акцыяў ды мэдыяскандалаў.

Алесь Кудрыцкі

FM-станцыі на кручку ўладаў

Кожны панядзелак міністар інфармацыі Міхаіл Падгайны зьбірае заснавальнікаў 13 FM-станцыяў на «планёрку» ды «рэкамэндуе» тэмы навінаў, якія варта асьвятляць. Станцыі не пярэчаць. Толькі ў адным выпадку (тычыцца гэта радыё «Рокс») радыё існуе цалкам на прыватныя сродкі, усе астатнія маюць у статутным фондзе дзяржаўную долю. Міністэрства раіць браць інфармацыю з афіцыйных крыніцаў — БелТА, «Інтэрфаксу», паведамленьняў прэс-службаў.

Новы арышт на МТЗ

У сераду арыштаваны намеснік дырэктара Менскага трактарнага заводу Іван Літошка. Яму інкрымінуюць пастаўку 400 трактароў без папярэдняй аплаты праз падстаўную фірму. Чыноўніку пагражае да дзесяці гадоў турмы. На гэтай пасадзе І.Літошка адпрацаваў каля году.

У Віцебску абвесткі па-беларуску

Цяпер прыпынкі ў віцебскіх тралейбусах аб'яўляюць у запісе па-беларуску. Начальнік трамвайна-тралейбусага ўпраўленьня Васіль Паўлочкоў зьбіраецца ў хуткім часе «збеларусізаваць» і трамвай.

Страты спецслужбаў

Кіраўнік расейскай разведкі Валянцін Карабелнікаў у інтэрв'ю газэце «Известия» прызнаў, што больш за 300 афіцэраў ГРУ загінулі ў Чачэніі за апошнія чатыры гады. Разам з расейскімі вайскоўцамі яны вядуць барацьбу з партызанамі-незалежнікамі.

БТ

Антыкрызісны В.а.

Прэм'ер у беларускай вяртыкалі ўлады — гэта зусім не кіраўнік ураду. Казаць аб наяўнасці ў Савету Міністраў урадавых паўнамоцтваў можна было б, калі б гэты орган хоць бы меў права вызначаць стратэгію эканамічнага развіцця краіны ды калі б у прэм'ера было права падбіраць сабе кабінэт. Сёння такіх правоў няма, а сам урад — калегія чыноўнікаў пры прэзідэнту, дзе замена любога вінніка, нават прэм'ера, не выклікае нейкіх праблемаў. Таму і няма ніякай бяды, што перад жнівом здымаецца ўвесь сельскагаспадарчы блёк, — сельскай гаспадаркай і так ёсць каму займацца, а жніво ў Беларусі — гэта хутчэй палітычная, а не эканамічная кампанія.

Але агульнае правіла безуладнасці ўраду мае пэўныя выключэнні. Лукашэнка можа прызначыць адносна «моцнага» прэм'ера, калі самому яму сытуацыю ўтрымаць цяжка. «Слабы» Геннадзь Навіцкі быў ідэальным прэм'ерам для пэрыяду палітычнага і эканамічнага застою, які, здавалася б, настаў пасля выбараў-2001. У гэтым яго поствыбарнае (і, хутчэй за ўсё, дарэфэрэндумнае) прэм'ерства чымсьці нагадвала пострэфэрэндумнае і давыбарнае прэм'ерства Сяргея Лінга. Улада не збіралася што-небудзь мяняць у сваіх базавых падыходах да эканамічнай палітыкі. Патрабаваўся і адпаведны прэм'ер — без ініцыятывы, значных бізнэс-сувязяў і намёку на палітычны амбіцы. Прэм'ер, які б падтрымліваў статус-кво, вызначаны Лукашэнкам, настолькі доўга, наколькі гэта магчыма. А пасля перайшоў бы ў катэгорыю «ахвярных авечаў».

Лінг пратрымаўся даўжэй, бо яму пашчасціла быць прэм'ерам «эканамічнага цуду», калі эканоміка за два гады вырасла (паводле афіцыйных звестак) ажно на 20%. Яго дабілі наступствы жнівеньскага крызісу, і перад маратонам выбарчых кампаній Лукашэнка спатрэбіўся чалавек, які б здолеў стабілізаваць эканоміку акурат да верасня 2001 г., пры гэ-

- Калі Сідорскі ня будзе
- прызначаны прэм'ерам, могуць
- быць разыграны больш
- складаныя палітычныя камбінацыі.

тым палітычная роля такога прэм'ера была б выключаная. Ярмашын быў ідэальнай фігурай. Нядрэнны бюрократ, ён здолеў выправіць найбольш абсурдны памылкі ў эканамічнай сфэры. Да таго ж, родам з Расеі, ён паводле азначэння ня мог канвертаваць свой патэнцыял і сувязі ў палітычны капітал. Шлях да прэзідэнцтва яму быў зачынены. Маўр зрабіў справу і пайшоў пасля выбараў. Яго наступнік выканаў бы ўскладзеную на яго задачу кансервацыі становішча, калі б мог займацца чыста тэхнічнай працай. Аднак Навіцкі быў вымушаны адказваць як за наступствы перадвыбарчага папулізму, так і за пагаршэнне адносінаў Менску з Крамлём. Менавіта на яго прэм'ерства выпала разбурэнне апошніх ілюзіяў на конт беларускай эканамічнай мадэлі. Рост цэнаў на камунальныя паслугі, паўзучае знікненне сацыяльных гарантыяў у галіне адукацыі і аховы здароўя, узлёт колькасці стратных прадпрыемстваў да адзнакі ў пяцьдзясят працэнтаў, выдавочнае банкруцтва сельскай гаспадаркі, нарэшце, гандлёвыя войны з Расеяй. Ва ўсім гэтым Навіцкага наўрад ці можна абвінаваціць. Да гэтага давяла не яго палітыка. Вінаваціць Навіцкага можна хіба што ў тым, што ён згадзіўся стаць прэм'ерам у пэрыяд, калі ў яго не было ніякага шанцу вызначыць палітыку.

Аднак цяпер Беларусь уступае ў новы палітычны цыкл, і таму прэм'ера «застою» зноў зменіць прэм'ер «антыкрызіснага кіравання». Задача новага кіраўніка ўраду — захаваць сытуацыю пад кантролем да паспяховага вы-

рашэння пытання аб трэцім тэрміне. Калі на пасаду будзе прызначаны цяперашні в.а. Сяргей Сідорскі, гэтая гіпотэза, як і прынып «цыклічнасці» ў прызначэнні кіраўнікоў ураду, спрацуе. Такі выбар быў бы для Лукашэнка досыць лягічным: эканамічная бяспека праекту «трэці тэрмін» залежыць ад тае галіны, зь якой Сідорскі і паходзіць. Нафтахімік з «Слаўнафты», ён мусіць прасачыць, каб у гэтую восень і зіму на Беларусь не абрынулася яшчэ адна «газавая атака», падобная да леташняй. Бо гэтага Лукашэнка хацеў бы найменш. Асабліва калі яму сапраўды прыйдзеца праводзіць рэфэрэндум у пэрыяд зімовага павелічэння камунальных плацяжоў. Прызначыўшы Сідорскага, Лукашэнка зноў прызнае, што ключы да захавання яго ўлады знаходзяцца ў Расеі. Гэта, аднак, магло б здзівіць толькі тых, хто сапраўды паверыў, што маска нацыяналіста, якую цягам апошняга часу спрабаваў прымерць прэзідэнт, ужо зраслася з яго скурай. Насамрэч канструкцыя палітычнага рэжыму — рэч больш трывалая, чым рыторыка яго гаспадароў.

Сідорскі — гэта чарговы прэм'ер-ратавальнік. Таму казаць аб яго прэзідэнцкіх перспэктывах наўрад ці варта. Ад «ратавальнікаў» звычайна пазбаўляюцца да таго, як яны прыдбаюць значны палітычны капітал. Да таго ж, у беларускай палітыцы склалася правіла: калі хочаце спыніць кар'еру якогасці бюрократа — «увядзіце» Лукашэнка ў вушы, што ён можа быць яго пераемнікам. Дый цяжка ўявіць, што Лукашэнка насамрэч пачаў думаць пра пераемніка. А нават калі і пачаў, дык, паводле законаў жанру, таго прызначаць значна пазней, паспеўшы перад гэтым выкарыстаць некалькіх папярэднікаў як «ахвярных авечаў».

Калі ж Сідорскі ня будзе прызначаны прэм'ерам, могуць быць разыграны больш складаныя палітычныя камбінацыі. Напрыклад, інсцэніроўка доўгачаканага «бунту» ў парла-

Сяргей Сідорскі мае шанец зьявіцца вышэй.

мэнце з адхіленьнем прапанаванай кандыдатуры — каб прызначыць рэфэрэндум з датэрміновымі парламэнцкімі выбарамі. Альбо прызначэнне «сілавіка» з рэкламнымі мэтамі. Аднак вяртыкаль улады ў Беларусі пабудавана такім чынам, што прызначэнне Шэймана ці Латыпава на пасаду прэм'ера было б для іх паніжэннем. Таму чакайма Сідорскага.

Віталь Сіліцкі

«Сідорскі не прайшоў усіх прыступак»

Адстаўку Навіцкага, зьяўленне Сідорскага, падрыхтоўку ўлады да новай палітычнай кампаніі камэнтуючы былы міністар замежных справаў Пятро Краўчанка.

«НН»: Што ж рыхтуе гэтая зьмена прэм'ера?

Пятро Краўчанка: Рыхтуюцца сур'ёзныя палітычныя акцыі. Не выключваю, што гэта будзе рэфэрэндум. Я валодаю інфармацыяй пра падрыхтоўку закрыцця практычна ўсіх апазыцыйных газэтаў. Лукашэнка, па сутнасці, праводзіць тактыку «выпаленай зямлі».

«НН»: Чаму ён так упэўнена пачуваецца ў сённяшняй сытуацыі?

П.К.: Лукашэнка ня звязаны ніякімі маральнымі абавязкамі на Захадзе, а цяпер і на Ўсходзе. Беларусь пакінута сама сабе. Таму Лукашэнка вырашыў проста гуляць ва-банк: утрымаць уладу любым спосабам, нягледзячы ні на якія акалічнасці і складанасці.

«НН»: Адстаўка прэм'ера Навіцкага і іншыя змены ва ўрадзе выклікаюць падрыхтоўку палітычнай акцыі ці існуюць нейкія іншыя прычыны?

П.К.: Тое, што адбываецца, — гэта чарговы палітычны спектакль. Такіх прэм'ер-міністраў, якія ёсць у нас, можна мяняць у любы час і на любым этапе. У Беларусі рэальны кіраўнік ураду — прэзідэнт. Таму каманда прэм'ера — гэта хлопчыкі для біцця, якія рэальна ні за што не адказваюць

Пятро Краўчанка ведае, як Сяргей Сідорскі распраўляўся з людзьмі.

і нічога не вызначаюць. Пасля выбараў 1994 г. Кебіч запытаўся ў Лукашэнка: «Саша, як ты будзеш кіраваць? Ты ж ня зможаш кіраваць краінай!» Той адказаў: «Нічога, я штогод буду мяняць прэм'ера».

Цяпер у Лукашэнка няма часу для манэўру, ды ягоныя рэзервы не такія моцныя, як здаецца. Цэнтралізацыя дасягнула свайго апагею. І калі аб'ектыўна ацэньваць вынікі дзейнасці ўраду Навіцкага, то яны не адпавядаюць надзеям людзей. Вось цяпер, перад важнымі палітычнымі акцыямі, Лукашэнка пойдзе на варыянт з чалавекам больш жорсткім, рашучым. На мой погляд, хутчэй за

ўсё, прэм'ер-міністрам будзе Сяргей Сідорскі.

«НН»: Як бы Вы ацанілі палітычныя перспэктывы Сідорскага?

П.К.: Сідорскі — гэта чалавек, які ня мае ніякіх маральных падставаў узначальваць урад. У яго няма досведу, ён не прайшоў усіх намэнклятурных прыступак, пакіраваў толькі Гомельскай свабоднай эканамічнай зонай. Гэта грубы, жорсткі, бестактоўны чалавек, які ніколі ня будзе задумвацца над тым, выконваць пэўнае даручэнне ці не выконваць. Такім чынам, на зьмену дастаткова лібэральнаму і мяккаму Навіцкаму

прыходзіць упраўленец, які стылем найбольш адпавядае поглядам, падыходам Лукашэнка. Але «жорсткі і рашучы» зусім не азначае «больш кваліфікаваны і прафесійны».

Я ведаю, як Сідорскі распраўляўся з многімі людзьмі ў апарце Савету міністраў. Аднаго вядучага кіраўніка ўпраўлення ён выкінуў на пэнсію літаральна за месяц да таго, як яму споўнілася 60 гадоў. Менавіта з падачы Сідорскага здымаліся некалькі міністраў летась у красавіку, літаральна на паседжанні прэзідыюму ўраду. Але, колькі б ні ламаў лёсаў Сідорскі, у краіне нічога не мяняецца. Таму што трэба ламаць сыстэму. Трэба мяняць падыходы. Неабходна зрабіць так, каб людзі былі зацікаўлены ў стваральнай працы.

З усіх прэм'ераў найбольш падрыхтаваным і кваліфікаваным быў Уладзімер Ярмашын. А тыя людзі, якія прыходзяць цяпер, — гэта нават не другі эшалён, а трэці.

«НН»: Ці існуюць сёння намэнклятурныя кланы, якія стаяць у прыныпавой апазыцыі?

П.К.: Такія кланы, павязаныя сваяцкімі, рэгіянальнымі і іншымі сувязямі, існуюць. Але яны чакаюць развіцця падзеяў і не прадпрымаюць актыўнай дзейнасці.

«НН»: Вельмі пэсымістычную карціну малюеце. Ці значыць гэта, што Вы ўжо расчараваліся ў магчымасці палітычнай барацьбы за ўладу ў Беларусі?

П.К.: Абсалютна не. Я добра ўсьведамляю, што ў 2003—2004 гадах будуць «закручвацца гайкі», што

- Пасля выбараў 1994 г.
- Кебіч запытаўся ў
- Лукашэнка: «Саша, як ты будзеш кіраваць? Ты ж ня зможаш кіраваць краінай!»
- Той адказаў: «Нічога, я штогод буду мяняць прэм'ера».

парламент ня будзе адыгрываць ніякай значнай ролі. Урэшце, усё вызначе фінішная стадыя.

«НН»: Варта чакаць новай хвалі рэпрэсіў?

П.К.: Калі рукі ў чалавека разьвязаныя і супрацьстаяць яму няма каму, вядома, тут могуць быць розныя абставіны. Але я спадзяюся, што на рэпрэсіўны дзеянні, якія былі ў 1999—2000 гадах, Лукашэнка ня пойдзе.

«НН»: У апошні месяц зьяўлялася інфармацыя, што рэжым імкнецца знайсці паразуменне на Захадзе, у прыватнасці ў ЗША...

П.К.: Гэта піяраўская кампанія ўладных структураў, якія запусцілі плётку ў друк. Яна ня мае нічога супольнага зь беларуска-амэрыканскімі адносінамі. Я ў гэтым перакананы. Пэўныя спробы весці палітычныя заады робиць Мартынаў. Але на Захадзе добра разумеюць, што адзіны міністар замежных справаў Беларусі — гэта Лукашэнка.

Запісаў Сяргей Ёрш

Малітва пяці тысяччаў

Сяргей Хоміч: «Мы молімся за тое, каб Бог змяніў сэрцы кіраўнікоў, а калі гэтыя сэрцы ня зменяцца — каб памяняў саміх кіраўнікоў».

Гады за Лукашэнкам — час унікальных трансфармацыяў. Якая сіла магла змяніць беларускіх эвангельскіх хрысьціянаў, што за саветамі існавалі ў нападполлі, ізалявана ад сьвецкага жыцця, і прымуці іх выйсьці на вуліцы, сказаць, што яны думаюць пра сёньняшняю сытуацыю ў краіне? Яшчэ нядаўна такое здавалася немагчымым, цяпер жа — гэта новая рэальнасьць беларускага рэлігійнага жыцця. Сіла, якая праводзіць глыбінныя трансфармацыі, сама таго ня хочучы, — сёньняшня ўлада.

Першая супольная вулічная малітва прадстаўнікоў эвангельскіх дэнамінацыяў адбылася ў нядзелю 13 ліпеня на менскай плошчы Бангалор. На афіцыйным роўні ў сходах удзельнічалі Аб'яднаньне суполак хрысьціянаў поўнага Эвангелья (г.зн. харызматычныя цэрквы) і Саюз хрысьціянаў веры эвангельскай (пяцідзясятніцкія цэрквы). Саюз Эвангельскіх хрысьціянаў-

баптыстаў і Канфэрэнцыя адвэнтыстаў сёмага дня таксама мелі сваіх прадстаўнікоў на плошчы.

Падставай для малітоўнага сходу сталася няспынная антыпратэстанцкая кампанія, што разгортваецца ў дзяржаўных СМІ — асабліва на БТ і ў «Народнай газеце». А «апошай кропляй» стаўся выступ былога праваабаронцы Яўгена Новікава 21 чэрвеня ў праграме «Па сутнасьці». Ён назваў эвангелістаў «сатанінскай нечысьцю». Вось тады пратэстанты вырашылі запратэставаць. Да самага пачатку малітвы была залеза, аднак на плошчы сабралася каля пяці тысяччаў чалавек — колькасць, якую (а тым больш без агітацыі і рэжымі) цяпер не зьбіраюць на вуліцы ніводная грамадзка-палітычная структура. Сярод удзельнікаў было шмат моладзі.

Малітва праходзіла пад лёзунгам «Ісус Хрыстос, мы любім Беларусь!». Маліліся сапраўды за Беларусь: за нацыю, за свабоду, за ўлады.

«Адчуваючы любоў да сваёй краіны, мы молімся за тое, каб Бог змяніў сэрцы кіраўнікоў, а калі гэтыя сэрцы ня зменяцца — каб памяняў саміх кіраўнікоў», — сказаў біскуп пяцідзясятніцкаў Сяргей Хоміч.

Перад сабранымі выступалі біскуп харызматаў Аляксандар Сакковіч, пастары найбуйнейшых менскіх цэркваў, біскупы Саюзу ХВЭ ў Магілёўскай і Гарадзенскай абласцях Аляксандар Гулько (Бабруйск) і Фёдар Цвор (Ліда). «У Беларусі складваецца сытуацыя, што нагадвае 1937-ы год. Пратэстантаў вінавацяць у забойствах і называюць «ворагамі народу», — сказаў намеснік біскупа Саюзу ХВЭ Сяргей Цвор.

Побач з мною за акцыяй назіраў немалады мужчына. Я спытаўся ў яго, якое ён мае ўражаньне ад акцыі. Ён назваўся Іванам, праваслаўным, а галоўнай раэакцыяй было здзіўленьне: «Шмат людзей, і ўсе ўважліва слухаюць, гарача моляцца. Гавораць

адукавана», — сказаў ён. Міліцэйскі начальнік, які назіраў за парадкам правядзеньня гэтага масавага мерапрыемства, спачатку не хаваў свайго задавальненьня: «Столькі народу, а няма п'яных...» Аднак, пачуўшы словы пра 1937-ы год, адрозь змяніў асэнку: «Разьвялі тут дэмагогію».

Пры канцы малітоўнага служэньня ўдзельнікі сходу прынялі зварот да кіраўніка дзяржавы. У звароце гаворыцца: «Хтосьці дазваляе асобным журналістам, такім, як Яўген Новікаў, Ніна Яновіч і іншым, абвінавачваць хрысьціянаў у рытуальных забойствах, называць нас «сатанінскай нечысьцю» і ворагамі народу. Гэта ня што іншае, як распальваньне міжрэлігійнай варажнечы, якая ўжо прыводзіць да гвалту ў дачыньні да хрысьціянаў і актаў вандалізму ў адносінах да нашых цэркваў». Эвангелісты прапанавалі стварыць пры прэзыдэнце адмысловую структуру для ўзаемадзеяньня з рэ-

лігійнымі арганізацыямі. Камітэт у справах рэлігіяў і нацыянальнасьцяў пры Саўміне іх, відавочна, не задавальняе. Пратэстанты і надалей гатовыя разам з хрысьціянамі іншых канфэсіяў «змагацца біблійнымі мэтадамі» з алькагалізмам, наркаманіяй, амаральнасьцю, спаронамі і г.д. Яны збіраюцца «законнымі мэтадамі і сродкамі адстойваць сваю грамадзянскую годнасьць і канстытуцыйнае права на свабоду сумленьня ды рэлігійных перакананьняў». «Мы любім Беларусь, мы — патрыёты сваёй краіны і многае робім для яе квітненьня», — гэтакімі словамі сканчаецца зварот.

Некалькі тыдняў таму Саюз Эвангельскіх хрысьціянаў-баптыстаў заявіў пра немагчымасьць выкананьня дыскрымінацыйных, на іх думку, нормаў новага закону аб рэлігіях. Цяпер сваё слова казалі пяцідзясятнікі. Канфлікт больш не выспявае. Ён ужо нарастае па спіралі.

Аляксей Шэін

Беларусь застаецца шматканфэсійнай краінай. У нас зарэгістравана 1265 праваслаўных грамадаў, 972 пратэстанцкія і 447 каталіцкіх.

Эвангельскія хрысьціяне-баптысты

прызнаюць толькі Біблію (жыццё сьвятых і г.д. не прызнаюць), таму ў іх няма культуры сьвятых, як у праваслаўных ці каталікоў. Апрача таго, баптысты ня маюць культу Маці Божай і апосталаў. Няма пакланеньня крыжу: баптысты лічаць яго толькі прыладай пакуты.

Хрысьціяне веры эвангельскай (пяцідзясятнікі)

лічаць, што Сьвяты Дух можа сыходзіць на казаньнікаў і тыя пачынаюць прамаўляць на дагэтуль невядомых ім мовах. Гэтак, паводле Бібліі, сталася з апосталамі, якія на пяцідзяты дзень пасья ўваскрасеньня Хрыста панесьлі Слова Божае ўсім народам. Наагул, Сьвяты Дух надзвычай паважаны вернікамі гэтай плыні. Пяцідзясятнікі вераць у патрэбу непасрэдных зносінаў з Богам празь Сьвятога Духа, у блізка канец сьвету, пасья якога надыйдзе тысячагадовае валадарства Хрыста. Яны моцна вераць у прарочтвы, сярод пяцідзясятнікаў і цяпер шмат прарокаў і прарочыцаў.

Царква хрысьціянаў поўнага Эвангелья (харызматы)

вылучылася з пяцідзясятніцкага асяродзьдзя на пачатку 90-х. Харызматы розьняцца падыходамі да прапаганды Слова Божага. На сваіх малітоўных сходах яны выкарыстоўваюць сучасную музыку, танцы, іхныя казані менш патасныя, чым у тых жа пяцідзясятніках. Вельмі вялікім аўтарытэтам у харызматаў карыстаецца пастар.

Павал Севярынец

На калені? Толькі перад Богам

Беларускія баптысты заявілі, што не падпарадкоўваюцца абмежаваньням «Закону аб свабодзе сумленьня», прынятага нядаўна ў інтэрэсах Расейскае праваслаўнае царквы. Калі ўлічыць, што Саюз эвангельскіх хрысьціянаў-баптыстаў мае грамады, большыя за структуры любое палітычнае партыі, прычым практычна ва ўсіх гарадах Беларусі, — заява сур'ёзная.

Баптысты (ад грэцкага «baptizo» — хрысьціць у вадзе) узьніклі на пачатку XVII ст. у Ангельшчыне. У параўнаньні, напрыклад, з каталіцтвам і праваслаўем, баптысты маюць спрошчаную абраднасьць, вызнаюць толькі два таемствы — хрышчэньне і хлебпераламленьне — ды лічаць, што прымаць хрост абавязкова трэ-

ба ў сьвядомым веку. У астатнім гэта вельмі набожныя хрысьціяне, абьякавыя да сьвецкіх забаваў і тэлевізіі. Баптысты — найбуйнейшая канфэсія ў ЗША. Біл Клінтан, напрыклад, прыхаджанін адной з тамтэйшых баптысцкіх цэркваў.

У Беларусі першыя баптысцкія суполкі зьявіліся пры канцы XIX ст., і ўжо ў 20-х гадох мінулага стагодзьдзя на Палесьсі існавала шматтысячнае аб'яднаньне вернікаў. Але пасья вайны атэістычная дзяржава, што пільнавала сувязі баптыстаў з амэрыканскімі місіямі, справакавала раскол у Царкве ЭХБ на «ляяльных» і «непрымірных», перасьледавала баптыстаў за малітвы на прыватных кватэрах, адмаўленьне ад службы ў савецкім войску й нават дабрачын-

ныя вечарыны. Улады патрабавалі ад пастараў грамадаў, каб вернікі хадзілі ў кіно, тэатры ды клубы. Хтосьці эміграваў, але большасьць заставалася. Ціхае, але прыныцповае й упартае непадпарадкаваньне і зрабіла зь іх знакамітых «баптыстаў-антысаветчыкаў».

Зразумела, што наяўнасьць шматлікіх і добра арганізаваных хрысьціянаў па ўсёй краіне нэрвуе рэжым: гэтая частка грамадства яўна непадкантрольная ані разнарадкам на галасаваньне, ані «дзяржаўнай ідэалёгіі», ані «праваслаўнаму атэізму». У 1995 г. менавіта дзякуючы падтрымцы баптыстаў у Вярхоўны Савет XIII скліканьня яшчэ ў першым туры па адной з палескіх акругаў з посьпехам абраўся Павал Знавец. Баптысты ве-

даюць, што стаўленьне хрысьціянаў да ўлады не вычэрпваецца словамі апостала Паўла: «Усякая душа няхай скараецца вышэйшым уладам, бо няма ўлады не ад Бога...» (глядзі Рым. 13:1). Вернік падпарадкоўваецца ўладзе толькі да тае пары, пакуль яе загады не ўваходзяць у супярэчнасьць з заповятамі Божымі (глядзі ўсю Біблію цалкам).

Хрысьціяне — самая сур'ёзная праблема для дыктатараў. Той, хто верыць у Хрыста, становіцца на калені толькі перад Богам. Маўклівы, але масавы хрысьціянскі пратэст у Беларусі ўжо рэальна існуе. Дастаткова яшчэ аднаго рэзкага кроку рэжыму — і супраціў можа стаць публічным.

Анатоль Сідарэвіч

Баптысты вабілі мяне ахвярнасьцю, пагардаю да кар'еры. Вера замінала ім стаць каму брыгадзірам, каму загадчыкам фэрмы, ня кажучы пра вышэйшыя пасады. Вера не давала магчымасьці паступіць у ВНУ (а чаму не камсамолец?). У войску юныя баптысты, як малодшы за мяне мой дзядзька Саша Данілаў, служылі ў будбатах, цягалі на БАМе рэйкі і шпалы. Баптысты вабілі салідарнасьцю. Згарэла ўдовіна хата? Паставілі новую. Хворы брат? Адвядалі. Шмат дзяцей? Дапамаглі. І шматдзетнасьць, і выхаванасьць баптысцкіх дзяцей таксама вабілі. (Мая цётка Надзя выгадала пяцёра дзяцей, цётка Зоня — як і баба Сьцепка — сямёра.) Вабіла працавітасьць. Нядаўна, калі гарэў Нясьвіскі замак, Алег Трусаў казаў на радыё «Свабода», што разумней было б знайсці будаўнікоў-пратэстантаў. І я згадаў дзядзьку. Сьмешна было бачыць, як ён, былы «кліент» Калымы (сядзеў за пацыфізм), антыкамуніст, які прывучыў мяне слухаць «варожыя галасы» і давёў, што ўлада бальшавікоў трымаецца на хлусьні і гвалце, прыносіў з працы граматы з выявамі Леніна. Зь вясны да дзядзькі запісваліся ў чаргу людзі, якім трэ было класьці ці перакладаць печы. Работнік быў і кваліфікаваны, і выгадны: браў адно грошы, выпіўкі не патрабаваў. Затое прапаведаваў. Баптыстаў, якія б не прапаведавалі, я не сустракаў.

Дзядзька хацеў «улавіць» і маю душу. У яго першы раз я разгарнуў Біблію. У дзядзькі быў крыху шырэйшы круггляд, чым у некаторых братоў па веры. Памятаю, як Вінчук Вячорка быў уражаны, убачыўшы дзядзькаву паштоўку, пісаную мне тарашкевіцаю. Не вучыўшыся гэтаму ў школе (і колькі было тае школы?!), ведаў мой дзядзька і лацінку. Убачыўшы ў мяне пераклад кнігаў Новага Запавету з камэнтарамі кс.Вінцэнта Гадлеўскага і пазнаёміўшыся з ім, ён прапанаваў абмен: дай мне сваю кнігу, а я дам табе Біблію на старопольскай (у яго заставалася Біблія ў сучаснай польскай). Тая дзядзькава Біблія і сёння стаіць у мяне на паліцы разам з іншымі выданьнямі Сьвятога Пісьма. Чытаў ён, вылушчваючы аб'ектыўную інфармацыю, і кнігі савецкіх гісторыкаў рэлігіі, і нават этымалогічны слоўнік Фасмэра купіў. Аднак я ня стаў ягоным братам.

Гадуючыся з дзевяці гадоў у дзіцячым доме, у атэзаваным асяродзьдзі, я да сваіх 16-ці ўжо быў каталіком, ужо цяміў, што Паўсюдная (Каталіцкая) Царква ня ёсьць Царквою толькі рыма-каталікоў. Калі пра сваё каталіцтва я казаў уголос, дык пра ўсходні абрад маўчаў. Нават Янку Брылю і яго Ніне Міхайлаўне, калі яна ў час першае сустрэчы (1964 г.) спыталася пра вызнаньне, я сказаў агульна: каталік.

...Я мог бы памерці, не шкадуючы пра жыцьцё, не баючыся сьмерці й Страшнага Суду, бо тады я быў, кажучы словам Самуіла Маршака, несьмяротны. Мне было недзе два з палавінаю гады, як я захварэў на не апошняе ў маім жыцьці запаленьне лёгкіх.

Што ў суседніх Забярэзьзі, Яловай і Задуб'і ў той час не было мэдыкаў, гэта дакладна; ці былі яны ў сельсавецкіх Хатынічах і Бобрыку, ня ведаю. Фактам ёсьць, што мая бабуля Ганна, сама хатыніцкая, з роду Куланаў, панесла мяне, падвезанага на сьпіне ўкручанкаю (вялікаю ваўняна-льняною хустаю), у Малкавічы — да Івана Карлавіча Ротэнбэрга. Панесла да калейкі, што ад Сьвятога Воля йшла праз Зябярэзье і паўз наш хутар Доўгі Лес на Малкавічы.

Хто ня даў мне памерці: баба Ганна, Іван Карлавіч Ротэнбэрг ці Провід? У бабулі, калі яна прынесла мяне ў малкаўскую больнічку, кло-

АНАТОЛЬ КЛЯШЧУК

Яны не баяцца Страшнага Суду

пат быў ня толькі пра маё фізычнае ўратаваньне. Бабуля вельмі баялася, што я памру няхрышчаны. Таму яна папрасіла царскага яшчэ фэльчара Ротэнбэрга, якога ўвесь акалічны люд называў доктарам і шанаваў больш за прысланых і вельмі схільных да перамены месцаў дыпламаных лекараў, стаць мне хрышчоным бацькам, а знаёмую ёй малкаўку Еву Велькую — быць мне хрышчонаю маткаю ды схадзіла да бацюшкі Леаніда Каменцава...

- Мяне не задавальняла
- непісьменнасьць і
- эстэтычная глухата
- баптысцкіх
- прапаведнікаў. Упэўнены
- ў кансэрватызьме нашых
- баптыстаў, я ня думаў,
- што калі-небудзь нешта
- памяняецца. Так было,
- пакуль у 90-х былы
- сьмяротнік і «адзелены»,
- пастар Эрнст Сабіла не
- паклікаў мяне на вялікі
- сход у кінатэатры
- «Масква».

Так доўга няхрышчаным я быў таму, што гэтак хацеў мой дзядзька Пятрук, баптысцкі дыякан, які з жонкаю сваёю і дачкою жыў у адным з намі доме. Спасылаючыся на

Эвангелье, ён настойваў, што чалавек павінен хрысьціцца па веры, сьведама. І вось у крызысны момант, наводдаль ад сына, бабуля ня вытрывала і ўчыніла насуперак яго волі. А мо й па-сялянску проста дамаўляючыся з Богам: я яго ахрышчу, а Ты ня дай яму памерці.

Я ўсяго таго не памятаю. Памятаю людзей у нашым доме, якія сьпяваюць. Гэта ў нядзелі ў Доўгі Лес прыходзілі на «сабраньні» жанкі і мужчыны з Забярэзьзі ды Яловае. (Да царквы далёка, а духова патрэба чуць слова Божае меляся.) Потым дазнаюся: прыходзілі праваслаўныя ці былыя праваслаўныя, а забярэскія каталікі былі верныя сваёй традыцыі. Дзядзьку Пятрука ледзь-ледзь памятаю. Ясна ён згадваецца мне з 1954 г. Уцёкшы ад калгасаў з Доўгага Лесу, ён, да вайны вучань зачыненага бальшавікамі Біблійнага інстытуту недзе пад Пінскам, жыві і працаваў у Слуцку. У горад яго, бяспашпартнага вясцоўца, узялі таму, што меў патрэбную прафэсію: ад свайго бацькі, а майго дзед Мітрапана пераняў мулярскае ды печнікоўскае ўмельства. Падарунак дзядзькі Пятрука — Буквар — буду згадваць і перад сьмерцю. Па гэтым Буквары да Калядаў я — з дапамогаю стрыччын сьясцёр — навучыўся чытаць.

У Задуб'і сярод мужчынаў вылучаўся дзед Піліп Амэрыканец. (Потым я даведаюся, што ён ня дзед, а прадзед, брат мае прабабкі Зіноўі, год на дваццаць ці больш маладзейшы за яе, а яго ня дужа старэйшы за мяне сыны Даніла й Раман не дзядзькі мне, а дзяды. З тых бабрэцкіх Сідарэвічаў і дзядыч беларускае эміграцыі Леанід Сідарэвіч.) Памятаю дзед Піліпа засэды паголена-

га, чыста апранутага, з газэтаю ці кніжкаю ў руках. А яшчэ ў нас, малых, быў вялікі сябар — дзядзька Антось, нябож майго дзед Мітрапана, сын яго браціхі бабы Сьцепкі (Антосевага бацьку — дзед Васіля — забілі бальшавікі). Антось малым і гойданкі рабіў, і сьвісьцёлкі...

І прадзед Піліп, і дзед Даніла, і баба Сьцепка, і яе дочки Надзя й Зоня, і дзядзька Антось — усе яны ды іншыя родзічы былі, як казалі пра іх задубенцы і яны самі пра сябе, «верушчыя». А веру — баптызм — у Задуб'е прывёз дзед Піліп. Дзядзька Пятрук згадваў, што з Піліпа Амэрыканца сьмяяліся: прывёз з-за акіяну скрыню, усе думалі, што ў ёй усякага добра поўна, а тамака адны кніжкі...

З задубенскага маленства памятаецца, як да цёткі Зоні Сьцепчынай з Малкавіч прыяжджаў яе кавалер — каржакаваты, іранічны трактарыст Есіп Дзьмітровіч, таксама «верушчы». Я яшчэ не здагадаўся, што сярод «верушчых» ёсьць асаблівае плынь — пяцідзясятнікі. Мой новы дзядзька Есіп Малкавец быў зь іх. Калі я ў сталыя гады прыяжджаў у Задуб'е, ён заўжды пытаўся: «Хлебнае кніжкаю дзядзька называў партбілет. А вось дзед Даніла быў спакойны за мяне: ад «спраскае вясны» 1968 г. мы зь ім сталіся палітычнымі аднадумцамі.

Некаторыя ж «верушчыя» мяне бойваліся. Адзін час — у пэрыяд з 1978 па 1981 г., калі я працаваў у Старыцы Капыльскага раёну і на выхадны прыяжджаў да дзядзькі ў Слуцк, — давялося быць сьведкам нелегальных малітоўных сходаў тых, хто не хацеў жыць паводле савецкага заканадаўства аб рэлігіі і

адышоў ад Усесаюзнага савету эвангельскіх хрысьціянаў-баптыстаў. Памятаю і іх самвыдат. Асабліва ўразіла, як пасья разгрому рэдакцыі іх бюлетэню неўзабаве выйшаў новы нумар з фатаздымкамі рэпрэсаваных. Дык вось, случкія «адзеленыя», як іх называлі ў баптысцкім асяродзьдзі, зьбіраліся ў нядзелі ў дзядзькавым доме. А аднае нядзелі яны не прыйшлі. Я, адчуўшы нешта нядобрае, папытаўся: чаму? Пачуўшы, што я — настаўнік, казаў мне дзядзька, іхні старэйшы спытаўся, ці не камуніст я. Дзядзька сказаў, што не, але старэйшы ўсё адно засумняваўся ў маёй ляльнасьці.

Калі б я тое ведаў, падышоў бы да прэсьвітэра і заспакоіў бы яго. Але чаму ён сам не падышоў да мяне? Мо калі б я дзеля прыліку сядзеў на тых сходах, ён і загаманіў бы са мною? Ды я не хацеў ім, братам і сёстрам майго дзядзькі, замінаць, ня мог далучыцца да іх шчыра, узяць удзел у іхнім малітоўным служэньні. У мяне былі свае перакананьні.

У Слуцку ці ў Забярэзьзі, усюды я значна лепш пачуваўся з каталікамі й баптыстамі, чым з праваслаўнымі. У праваслаўным асяродзьдзі цягам павяненых гадоў складалася абьякавасьць да духовага, тое, што цяпер называюць праваслаўным атэізмам. Праваслаўная Царква, якая вабіла мяне грэцкім абрадам, адпужвала неглыбінёю казаньня, упартымі размовамі народу пра «папоў-камуністаў», русапаяцтвам і паслушэнствам духавенства ўладзе. Як жа выгадна адрозьніваўся ад яго ўпарты ў веры і служэньні апошні на той час случкі ксэндзі! (Ён памёр ў 1969 ці ў 1970 г.)

Ня кураць, ня п'юць, немаўлятаў ня хрысьцяць

Баптызм — самая масавая ў Беларусі пратэстанцкая канфэсія, але не адзіная.

Вытокі баптызму гісторыкі адносяць да пачатку XVII ст. і зьвязваюць з ім ангельца Джона Сьміта. Магістар багаслоўя і сьвятар, ён у 1606 г. разышоўся ў поглядах з англіканскай царквой. Дж.Сьміт у сваіх развагах пра рэлігію прыйшоў да высновы: галоўнае не пераемнасць сьвятароў ці бачных цэркваў, а пераемнасць праўдзівае веры. Гэтая пераемнасць веры, на думку Сьміта, была згублена і ў каталіцтве, і ў англіканстве, вядомых яму. Значыць, трэба ствараць праўдзівую царкву нанова. Асновай новай царквы мусіць быць хрысьціянства, да якога дапускаюцца толькі тыя, хто пакаяўся і насамрэч верыць у Хрыста. Вернікі, якія аб'ядналіся пад ачольніцтвам Сьміта, прынялі другі хрост... Грамада Сьміта паклала пачатак баптызму.

У 1644 г. сем баптысцкіх цэркваў апублікавалі «Вызнаньне веры» з 15 пунктаў. Адзін з тых пунктаў вызначае, што хрост трэба праводзіць толькі «апусканьнем у ваду». Гэта адасобіла баптыстаў ад іншых пратэстанцкіх плыняў і дало назву самой канфэсіі.

У 1834 г. баптысцкія грамады ўзьніклі ў Нямецчыне. У Расейскую імперыю новую веру прынеслі нямецкія каліяністы-пратэстанты. Баптысцкія грамады (штунды) пачалі пашырацца ва Украіне. Адтуль бап-

тызм трапіў у Беларусь празь беларускіх сялянаў, якія выпраўляліся на заробкі.

У што яны вераць

Генэральны сакратар Саюзу эвангельскіх хрысьціянаў-баптыстаў Беларусі Віктар Круцько зазначае: «Нас часта абвінавачваюць, што мы зацягваем людзей да сябе. А насамрэч мы, наадварот, адгаворваем чалавека, калі ён вырашыў прыняць у нас хрост. Мы пераканваем яго яшчэ раз падумаць». У баптыстаў няма нейкай пэўнай мяжы: да гэтага веку ня хрысьцім, а потым ужо можна. «Галоўнае, каб новаахрышчаны прыняў Хрыста», — кажа В.Круцько і згадвае ўнікальны выпадак, калі хрысьцілі 9-гадовую дзяўчынку. Пры савецкай уладзе фармальна можна было хрысьціць толькі тых вернікаў, якім ужо споўнілася 18 гадоў. Зрэшты, нават тады на гэтыя забароны баптысты ня дужа зважалі: падпольна хрысьцілі й непаўналетніх.

Як і іншыя пратэстанцкія канфэсіі, баптысты не прызнаюць абразоў. Паводле слоў В.Круцька,

абразы лічацца прыніжэньнем Бога: «Калі Вашае дзіця, седзячы побач з Вамі, пачне зьвяртацца не да Вас, а да Вашага фатаздымка, хіба гэта нармальна? Гэтак і Бог заўжды побач з намі...»

Важкія аргумэнты вылучаюцца і супраць традыцыйнага сьвятарства: «У Бібліі, у Першым пасланьні да Цімафея, сказана, што паміж Богам і чалавекам няма іншага пасярэдніка, апроча Хрыста». Што праўда, служкі царквы ў баптызьме ёсьць, але яны не выконваюць злучальнае ролі паміж вернікам і Богам. Прэсьвітэры — гэта найбольш абазнаньня ў пытаньнях веры людзі, выбраныя ўсёй грамадой.

Быць дыяканам можа і жанчына

У баптыстаў жанчына можа стаць толькі дыяканкай: «Гэта не прэсьвітэр, ня пастар. Жанчыны могуць навучаць жанчынаў, у нядзельных школах яны наагул навучаюць усіх. Акрамя таго, ім ёсьць велізарнае поле для міласэрнасьці».

Баптысты не ўжываюць алькаголю й тытуню. «Мы не забараняем паліць: чалавек, які

пыходзіць да нас, сам адмаўляецца ад гэтага. Я й сам да 22 гадоў выпіваў, граў у вакальным ансамблі, пакуль не прыйшоў да Бога», — згадвае В.Круцько.

Баптысты абавязкова адзначаюць сьвяты, зьвязаны з Ісусам Хрыстом (Нараджэньне Хрыстова, Хрышчэньне, Спас, Вялікдзень), а таксама Тройцу і Сьвята жніва (Дзень ураджаю). «Сьвята жніва — гэта нашая падзяка Госпаду за ўраджай. Мы адзначаем яго штогод увосень: розныя суполкі сьвяткуюць у пэрыяд зь сярэдзіны кастрычніка да сярэдзіны лістападу», — зазначае В.Круцько. У некаторых грамадах адзначаюць і іншыя сьвяты, гэта вырашаюць самі грамады.

Ёсьць у баптыстаў і адрозьненні ад іншых пратэстанцкіх плыняў. Так, адвэнтысты сьмага дна адпачываюць у суботы, а баптысты — у нядзелі. Прэсьвітэрыянцы хрысьцяць нават немаўлятаў (што праўда, потым даросля ўжо людзі мусяць прайсьці абрад канфірмацыі — пацьверджаньня сваёй веры). Адрозьненні ад іншых цэркваў у царкоўнай арганізацыі (напрыклад, у баптыстаў толькі адзін пастар на грамаду), у абраднасьці (баптысты праводзяць хрост толькі акунаньнем, а не акрапленьнем). Ёсьць адрозьненні і ў пытаньнях веры: баптысты вераць, што выратавацца ад пекла можа кожны, тады як кальвіністы — у прадвызначанасьць лёсу (Бог, маўляў, загадзя наканаваў, хто зь людзей трапіць у рай, а хто — у пекла).

Трыста цэркваў за паўтара стагодзьдзя

Першая баптысцкая грамада ў Беларусі ўзьнікла ў 1855 г. на Гомельшчыне — у вёсцы Вуць. Першая баптысцкая грамада ў Менску ўзьнікла толькі ў 1905 г.

Другая хваля пашырэння баптызму прыпала на часы першае сусьветнае вайны. Шмат хто з ваеннапалонных перайшоў у баптызм у нямецкім ды аўстрыйскім палоне (як палонны-місіянер Л.Гладкі). Многія эмігранты зь Беларусі хрысьціліся ў баптысты пасля выезду на заробкі ў ЗША. У Савецкай Беларусі самая буйная

баптысцкая грамада існавала ў Слуцку. Так, у 1925 г. там адначасова былі ахрышчаныя 270 чалавек. Заходняя Беларусь магла пахваліцца актыўнымі суполкамі ў Берасьці, Пінску, Кобрыні, Зэльве, Валожыне, Горадні, Ваўкавыску. Спаміж заходнебеларускіх дзеячоў вылучаецца постаць пастара Берасьцейскае грамады Лукаша Дзекуць-Малея. Разам з Антонам Луцкевічам ён зрабіў першы поўны пераклад Новага Запавету на сучасную беларускую мову. Выдадзены ў 1926 г. пераклад вытрымаў тры перавыданьні (1931, 1948 і 1985 г.) і цяпер выкарыстоўваецца ў багаслужбах найчасцей з усіх існых беларускіх перакладаў.

Баптысты гераічна ператрывалі атэістычны персьлед савецкай улады, хоць сотні вернікаў прайшлі праз турмы. «Вернікаў абвінавачвалі ў шпіянажы на карысьць Захаду, у непрызнаньні савецкай улады, у невыкананьні савецкай законаў, але перасьледавалі ўсё ж за веру», — зазначае В.Круцько.

У 1988 г. у Беларусі было 177 баптысцкіх грамадаў. Новыя часы дазволілі царкве імкліва развівацца. У 1997 г. была заснаваная Менская багаслоўская сэмінарыя. Найбольш баптысцкіх грамадаў — на Берасьцейшчыне (у прыватнасьці, на Кобрыншчыне). У 2001 г. у склад Менскай сэмінарыі ўвайшлі Біблійны інстытут і Біблійная школа.

«Пад баптыстамі ў размовах найчасцей разумеюць увогуле пратэстантаў. Калі ж казаць канкрэтна пра Саюз эвангельскіх хрысьціянаў-баптыстаў, дык ён налічвае 300 цэркваў, плюс місіянерскія пункты. Нашыя суполкі ёсьць у кожным раёне, хоць і ня ў кожным райцэнтры. Яшчэ ў нас з паўсотні незарэгістраваных грамадаў. Некаторыя трымаліся гэтай практыкі з савецкіх часоў, ня дужа давараючы дзяржаве. Сёньня ж яны сьведома адмаўляюцца ад рэгістрацыі, бо не прымаюць новага Закону аб рэлігійных арганізацыях», — кажа В.Круцько.

Аркадзь Шанскі

Харызматы (хрысьціяне поўнага Эвангелья) маюць у Беларусі 61 суполку.

Яны не баяцца Страшнага Суду

Працяг са старонкі 5.

Ці, зноў жа, ксёндз Казімер Сьвёнтак... Рыма-Каталіцкая Царква вабіла мяне і глыбінёю казаньняў, і гожацьцю лацінскага абраду, але адпалохла сваёю польскасьцю. Хвораю польскасьцю, ад якое патыхала кэснафобіяй.

«Які ты каталік?!» — абурана крычаў мне дзядзька. Ягоная прыродная рэзкасьць, мусіць, і паўплывала на тое, што я не прыняў веры маіх непітушчых, працавітых і шматдзетных родзічаў. Мяне не задавальняла і непрыхільнасьць прапаведнікаў да беларускае мовы, і іхняя трасянка. «Цябе засла гардыня», — сказаў дзядзька, калі аднойчы на стале ў яго я ўбачыў друкаваны ліст ад прэсьві-

тэра Менскае вобласьці Букатага (такое, здаецца, было яго прозьвішча) і пакпіў зь непісьменнасьці аўтара. Яшчэ, бадай, нічога ня ведаючы пра ўладыку Іпація Пацея, я разважаў як і ён: шавец няхай шые боты, а Сьвятое Письмо няхай глумачаць людзі, на тое вучаныя. Мяне бянтэжыла варожасьць баптыстаў да сьвецкае культуры, літаратуры й мастацтва. Не забуду, як аднойчы дзядзька, дастаўшы раней за мяне з скрынкі «Маладосць», учыніў ёй цэнзуру: узяў ды выразаў мастацкую ўклейку з аголенаю фігураю дзяўчыны (гэта быў твор ці не Аляксея Глебава). Потым тую ўклейку ён з абурэньнем паказваў сваім аднадумцам. Уражвала эстэтычная глухата (хоць бы сьпяваньне псалмаў ды гімнаў на матывы

«Орлёнка» ды іншых савецкіх песьняў). Але галоўнае, што ня ўкладвалася ў маёй галаве, — як гэта чалавек можа быць апраўданы адною вераю, калі ў Бібліі напісана, што вера бяз справаў мёртвая? Пераканальнага, дастатковага адказу на гэтае пытаньне мае знаёмыя баптысты не змаглі мне даць.

Так я і застаўся каталіком. З усімі ўласьцівымі каталікам і праваслаўнымі страхамі, згрызотамі сумленьня і сумневам.

Пратэстанцкая (значыць, і баптысцкая) сьведамасьць аптымістычнайшая, або, як казаў мне бацюшка Павал з Олтушу Маларыцкага раёну, больш самаўпэўненая. Згадзіўшыся з а.Паўлам, я пазней прыйшоў да высновы: таму пратэстанцкія народы й

дасягнулі посьпехаў у гаспадарцы і наладжваньні дабрабыту.

Упэўнены ў кансэрватызьме нашых баптыстаў, я ня думаў, што калі-небудзь нешта памяняецца. Ды год дзесяць я асабліва не цікавіўся іхнімі справамі. І вось на пачатку 90-х былы сьмяротнік і «адзелены», пастар Эрнст Сабіла паклікаў мяне на вялікі сход у кінатэатры «Масква». Першае, што мяне ўразіла, — хор, які сьпяваў «Ойча наш» і фрагмэнты Літургіі на музыку Чайкоўскага (ці Грачанінава?). Прапаведнікі прамаўлялі ў добрай расейскай мове. Зьдзівіла прапаведніца, былая настаўніца (раней прапаведніца я ня чуў, а людзі з вышэйшаю адукацыяй, як Эрнст Сабіла, былі сярод баптыстаў выключнаю рэдкасьцю). Усьцешыла мноства

малых людзей зь няспітымі тварамі і адценьнем скуры, уласцівым тым, хто ня паліць тытуню. І я падумаў: паступова, амалоджаваючыся, прымаючы ў сваё ўлоньне адукаваных людзей, навучаючы прапаведнікаў і пастараў, гэтая Царква наблізіцца да заходніх стандартаў і пазбавіцца нелюбові да сьвецкае культуры. «А калі сустрэне перашкоды?» — спыталіся ў мяне. Зноў, упэўнены, будуць «адзеленыя», і для іх знойдзецца дом, як дом дзядзькі Петрука ў Слуцку. І зноў будуць прысуды. Але заўсёды знойдуцца цвёрдыя ў веры людзі, якіх не спалохае й сьмяротны прысуд. Сваіх нябожчыкаў яны хаваюць з псалмамі радасьці, бо ж яны вераю выратаваныя.

На месцы крокам руш!

Сьпіс ліцэнзаваных відаў дзейнасьці зьменшыўся шляхам узбуйненьня.

14 ліпеня выйшаў доўгаабяцаны прэзыдэнцкі дэкрэт №17, які нібыта скараціў колькасць відаў дзейнасьці, на якія патрабуюцца ліцэнзіі, са 165 да 49. Апошні раз падобнае рашэньне прымалася за два месяцы да выбараў 2001 г. Ліцэнзальны на першы погляд дакумэнт насамрэч ня дужа аблегчыць жыцьцё прадпрыемствам. За 1995—2000 г. толькі для аднаго віду дзейнасьці (лізінг) было адменена ліцэнзаваньне, а сам сьпіс вырас з 77 пазыцыяў да 165. У сваёй перадавыбарчай праграме Лукашэнка абяцаў па-

нуць толькі 10—12 відаў ліцэнзаванай дзейнасьці.

І вось колькасць выпадкаў, калі патрабуюцца ліцэнзія, зьменшылася. Але дасягнулі гэтага ў асноўным дзякуючы «узбуйненьню» пазыцыяў, якія зрабіліся амаль усёабдымнымі. Напрыклад, раней ліцэнзіі патрабаваліся для турапэратарскай ды турагенцкай дзейнасьці. Цяпер — «толькі» для турыстычнай. Апошнім часам шмат кажуць пра разьвіцьцё экалягічнага сельскага турызму. Атрымліваецца, што цяпер хутаранам, які жадаюць падзарабіць на турыстах зь места, давядзецца клапаціцца і пра ліцэнзіі на сваю дзейнасьць. Гэтакасама ў новым пераліку замест усіх магчымых відаў адукацыйных паслугаў пазначана проста «адукацыйная

дзейнасьць». Пад азначэньне «дзейнасьць, зьвязаная з выкарыстаньнем прыродных рэсурсаў», увогуле можна падвесці што заўгодна.

Сярод пазытыўных зьменаў трэба адзначыць толькі, што ліцэнзаваньню аптывага гандлю ды кіна- і відэаздымкаў прышоў канец. Займацца рыэлтарскімі паслугамі, вытворчасцю мясных ды малочных прадуктаў таксама можна будзе без ліцэнзіяў. Аднак засталіся ліцэнзаванымі раздробавы гандаль, грамадзкае харчаваньне, выдавецкая, паліграфічная дзейнасьць, юрыдычныя паслугі. Колькасць пазыцыяў зьменшылася, а поле ліцэнзаваньня пашырылася.

Алесь Кудрыцкі

Т Э М А

Сьвятары з захаду

Хоць пратэстанты і трымаюцца паасобку, яны аднадушныя ў прыхільным стаўленьні да беларускай мовы.

На трыццаць тры тысячы насельніцтва Горак прыпадае тры пратэстанцкія прыходы. Іх вернікаў, разам узятых, ня больш за дзеве сотні — амаль столькі ж зьяўляецца ў мясцовую праваслаўную царкву Ёшэсыя на Вялікіх Дзеньціх ці Божая Нараджэньне. Горацкія пратэстанты — выкладчыкі сельскагаспадарчай акадэміі і пэдагагічнай вучэльні, эксыдэрктары буйных прадпрыемстваў, настаўнікі адзінай у горадзе гімназіі, студэнты, школьнікі. Наведваюцца й былыя шчырыя камуністы, якія ўсё жыцьцё аддалі служэньню бязгладзі і сьвятла. На працы ні ў кога з гэтых людзей няма праблемаў: начальства любіць пратэстантаў за адданую працу, бо яны ўсё робяць як для Бога.

Першымі зьявіліся ў Горках баптысты. Пастар Пётра Кукурузак зь сям'ёю прыехаў сюды ў 93-м. Да гэтага часу ў месце былі асобныя вернікі-пратэстанты, якіх трэ было аб'яднаць. Прыход атрымаў афіцыйную рэгістрацыю ўжо налета. Сам Пётра Кукурузак — украінец зь Вінніцы, які быў прымусова пераселены ў Латвію за актыўную царкоўную дзейнасьць на Радзіме. З Латвіі, пасяля здабыцця гэтай краіны незалежнасьці, пераехаў у Менск, дзе пазнаёміўся зь Віктарам Немцавым, старшынём «Біблійнай лігі». Сп.Немцаў некалі вучыўся ў Горацкай акадэміі, менавіта ён параіў сям'ю Кукурузак пераехаць у Менск, дзе пазнаёміўся зь Віктарам Немцавым, старшынём «Біблійнай лігі». Сп.Немцаў некалі вучыўся ў Горацкай акадэміі, менавіта ён параіў сям'ю Кукурузак пераехаць у Менск, дзе пазнаёміўся зь Віктарам Немцавым, старшынём «Біблійнай лігі».

сты маюць афіцыйную назву — Царква «Міласэрнасьць» і два прыходы ў раёне: уласна ў Горках і ў вёсцы Добрая. Ёсць прыход і ў суседнім райцэнтры — Дрыбіне.

Горацкім прыходам хрысьціянства веры эвангельскай «Ласка Божая» кіруе Мікалай Цэван — пяцідзясятнік у чацьвертым пакаленьні. Яшчэ ў 96-м ён прыехаў сюды з Баранавіч, бо ранейшы горацкі пастар пакінуў горад і перабраўся ў Расею. Акрамя Горак, пяцідзясятнікі ёсць яшчэ ў мястэчку Раманава (цяпер Леніна), аднак там царквы ня зробіш, бо прыхаджан усяго дзесяць. Паводле новага закону «Аб свабодзе сумленьня і рэлігійных арганізацыяў» гэткай колькасці недастаткова. «Шмат якія моманты ў законе насыражваюць, — кажа пастар Мікалай. — Чаму, напрыклад, незаконна зьбірацца і чытаць Біблію ўпяцях, а гарэлку піць упяцях законна?» Зь ім згодны й Пётра Кукурузак. Хоць іх прыходам закон нічым не пагражае: маюць і афіцыйнае нежылое памяшканьне, і дастатковую колькасць вернікаў.

Чаго ня скажаш пра адвэнтыстаў сёмага дня, якіх у Горках усяго чацьвёра. Іх царква працуе толькі год, але пасьпела ўжо «нарвацца». Прыехаўшы з роднага Белаазерска, малыды пастар Сяргей зь сваёй жонкай раскідалі па Горках дзеве тысячы ўлёткаў, якія запрашалі месцічаў на сустрэчу. Акрамя дзевятнаццаці жыхароў, якія завіталі ў дом да сям'і мэдыкаў-пратэстантаў, сюды ж зьявіўся і ўчастковы. У райвыканкам сп.Сяргея папярэдзілі, што такая «актыўнасьць» можа вы-

клікаць «негатыўныя наступствы». Цяпер адвэнтысты працуюць паўлегальна: ня выйшла зарэгістраваць царкву, бо няма ні людзей, ні патрэбнага, паводле новых умоваў, памяшканьня. Яны пашыраюць літаратуру, чытаюць лекцыі супраць спаронаў, дашлюбных зносінаў і наркаманіі ды моляцца ў суботы.

Хаця горацкія пратэстанты і трымаюцца паасобку, усе яны аднадушныя ў стаўленьні да беларускай мовы. Баптысты сьпяваюць некаторыя малітвы па-беларуску, наведваюць музычны фэст «Магутны Божа» і спадзяюцца, што іхны хор таксама калі-небудзь возьме ў ім удзел. Адвэнтысцкі пастар Сяргей на рэфэрэндуме ў 95-м галасаваў супраць дзвюхмоўя і мае надзею, што ягоныя дзеці будуць сьвядома размаўляць па-беларуску. А пяцідзясятнікі, ледзь атрымалі поўны пераклад Бібліі, зладзілі беларускамоўнае набажэнства. Прышло на яго больш за сорак вернікаў.

У нядзелю ў Горках гарадзкія аўтобусы і маршруткі перапоўненыя: людзі едуць на кірмаш, які разьмясціўся на мясцовым стадыёне. Там можна штосьці набыць, перакінуцца парай словаў зь знаёмымі — карацей, «добра бабавіць час». Толькі ня ўсе блукаюць між гандлёвых радой. Нехта сьпяшаецца ў малельны дом, каб сустрэць сваіх братоў і разам зьявіцца да Бога, каб не згубіць свой прамень выратаваньня.

«Беларусь чакае вялікае абуджэньне», — кажуць пратэстанты. І ім чамусьці хочацца верыць.

Ілья Заранок

ЭКАНАМІЧНАЯ ХРОНІКА

Дальнабойнікі пагражаюць выехаць на вуліцы

У панядзелак папераджалны страйк правялі кіроўцы велікагрузных аўтамабіляў, пратэстуючы супраць масавых званьняў. Дзяржаўны мытны камітэт запатрабаваў аплачваць дадатковае мыта за карыстаньне прычэпам замежнай рэгістрацыі — па 400 эўра ў месяц. Фірмы змушаныя вяртаць гаспадарам арандаваньня прычэпы, а кіроўцаў званьня. На вуліцы могуць апынуцца да 6 тыс. чалавек. Дальнабойнікі накіравалі ліст пратэсту на адрас ураду і Адміністрацыі, пагражаюць выгнаць шматтонныя фуры на вуліцы Менску.

Турбіны паставяць чэхі

Гарадзенская ГЭС будзе круціць чэскія турбіны. Фірма «Alta» з Чэхіі перамагла ў тэндэры на пастаўку абсталяваньня для яшчэ не пабудаванай ГЭС на Нёмане. Магутнасьць Гарадзенскай ГЭС будзе роўная 18 МВт, агульны кошт пабудовы складзе 28 млн даляраў.

Задуха зьмяняе попыт

Эўропа пакуте ад катастрафічнае гарачыні. У Францыі дэфармуецца чыгуначныя рэйкі, у Іспаніі гіне худоба, Італіі пагражаюць адлучэньні электрычнасьці (на электрастанцыях не стае вады). У той жа час продаж супрацьпэкавых крэмаў за тья выходныя вырас на 150%, кандыцыянераў — у пяць разоў, а піва — у чатыры.

Масяня ня вытрымала продажу

Стваральнік расейскага мультфільму пра Масяню Алег Куваеў абвясціў, што зачыняе свой праект. Прычынаю называе круцельства бізнэспартнёраў. Кампанія «Альвін», якой мастак перадаў абмежаваныя правы на вобраз, пачала гандляваць ім. Масяня трапіла на кніжкі, паштоўкі, у рэкламу. На ўкраінскіх каналах «Інтэр» ды «Enter» яна прамаўляе па-ўкраінску — і ўсё гэта бяз згоды аўтара. А Масяня ж задумвалася як некамэрцыйны праект.

Выкарыстаньне вобразу каштуе шалёных грошай. Між тым, за чэрвень Куваеў атрымаў ад пасярэднікаў толькі... сем рублёў. Кіраўнік «Альвінсу» Грыгоры Зорын не разьлічыўся і за выкарыстаньне «Масяні» ў праграме НТВ «Надоечы». Паводле словаў Куваева, ён тэлефанаваў і папросту прапаноўваў «кучу бабак» наяўнымі — за маўчаньне. Запозычанасьць пасярэдніка перад аўтарам, паводле падлікаў апошняга, складае некалькі дзясяткаў тысячаў даляраў. Куваеў думае пра новы праект — магчым, мультсэрыял пра жыцьцё Ван Гога, хоць у сумленнасьць тых, хто будзе прадаваць прадукт, ня верыць.

Вытворчасць падземных камбайнаў

Першы беларускі шахтапраходны камбайн прайшоў выпрабаваньні на рудніку ў Салігорску. Яго пабудавалі ў Салігорскім інстытуце праблемаў рэсурсазьбераганьня. Камбайн апрацоўвае 180 тонаў руды ў гадзіну — больш, чым украінскія аналягі. У год інстытут мае зьбіраць 12 шахтапраходнікаў. Палову будзе набыць «Беларуськалій», рэшту — расейскія капальні на Ўрале.

Нафтавых гульцоў паболела

Расейская кампанія «Татнафта» з Татарстану заявіла, што мае намер удзельнічаць у прыватызацыі беларускай нафтахіміі. «Татнафта» займае ў Расеі шостае месца па здабычы нафты. Расейскія нафталы капітал актыўвізуюцца ў чаканьні на новы аўкцыён па продажы «Нафтану», «Паліміру», «Азоту» ды «Хімвалакна» на больш выгадных умовах.

У «Менску» можна разьлічвацца за валюту

У адзіным у краіне чатырохзоркавым гатэлі «Менск» можна будзе разьлічвацца замежнай валютай. Нацбанк выдаў гатэлю адпаведную ліцэнзію, каб той мог эканоміць грошы на пераводзе рублёў у валюту. Валюта ж патрэбная, каб вярнуць крэдыт, атрыманы на рэканструкцыю ад турэцкага «Гурэксімбанку».

Запрашае Гольфсбург

Да выпуску новай мадыфікацыі знакамітага «Гольфу» канцэрн «Фальксваген» атрымаў незвычайны падарунак: мястэчка Вольфсбург, дзе знаходзіцца галоўны завод фірмы, перайменавалі ў Гольфсбург. Праўда, толькі на шэсьць тыдняў. Адпаведны ўказ ужо падпісаў абэрбурмістар Вольфсбургу. Гэтак гарадзкія ўлады аддзячылі галоўнаму мясцоваму працадаўцу, зрабіўшы яму неблагодарную рэкламу.

АК, БелаПАН, АФН

Гол без падатку на прыбытак

Хто каго спансаруе ў хакеі і футболе

Спорт — нятанная забаўка. Рыштунак сучаснага хакеіста каштуе, бадай, столькі ж, колькі рыцарскія даспехі ў Сярэднявеччы. Цэны на добрыя хакейныя канькі, напрыклад, пачынаюцца ад трох сотняў даляраў. Каб спорт не прайграў змаганню з рахункамі, яму далі істотную падатковую палёжку. Свой кавалак торту з ільготнай начынкай могуць адхапіць і спартовыя спансары.

7 ліпеня А.Лукашэнка падпісаў указы-блізняты №290 і 291. Першы тычыцца дадатковай падтрымкі хакейных клубоў, другі — футбольных. Абодва прадугледжваюць аднолькавыя падатковыя льготы для спартоўцаў і іх спансараў. У лік апошніх трапіць нялёгка. Карыстацца падатковымі льготамі змогуць толькі тыя арганізацыі, якія сыстэматычна дапамагаюць хакею ды футболу: штомесяц і ў памеры ня менш як 5% ад усіх фінансавых паступленняў адпаведнага клубу. Дапамагачь можна ня толькі грашымі, але і паслугамі, проста дарыць маёмасць.

Спансарства

На падтрымку клубоў спансары выдаткоўваюць частку сваіх прыбыткаў. Указ дазваляе ўключачь гэтыя грошы ў сабекошт — значыцца, зь іх ня трэба плаціць падатак на прыбытак (ад 15% да 24%). Выгадна гэта перш за ўсё спартоўцам: спансары змогуць даваць ім больш грошай.

Спансараў зацікавіць магчымасць рэкламавацца праз спартовыя клубы. Звычайна фірмам дазваляецца ўключачь у сабекошт вы-

даткі на рэкламу, якія не перавышаюць 7,5% іх вырукі. «Залішняя» рэклама абкладаецца падаткам на прыбытак. Аднак новыя ўказы дазваляюць фірме, не зважаючы на ліміты, уключачь у сабекошт усе выдаткі на сваю рэкламу, калі рабіць яе праз футбольныя ды хакейныя клубы. Створаныя ўмовы для таго, каб клубы ператварыліся ў рэкламныя агенцтвы, якія прапануюць кліентам паслугі з значнай зніжкай, роўнай стаўцы падатку на прыбытак.

Клубныя льготы

Але сапраўдны падатковы рай прадугледжаны для саміх хакейных ды футбольных клубоў. Усе грошы, якія яны атрымліваюць у якасці дапамогі, незалежна ад таго, хто іх дае (акрамя замежных фірмаў), пазбаўляюцца ад падатку на прыбытак. Адзіная ўмова — спансарская дапамога павіна быць выкарыстаная на спартовыя мэты. Грошы, якія зарабляюць клубы, калі размяшчаюць рэкламу (напрыклад, на футболках ці шлемах), таксама ня лічацца прыбыткам. Мала таго, мясцовым уладам «прапанавана» даць футбольным ды хакейным клубам ільготы на мясцовыя падаткі.

Кавалак для спартоўцаў

Калі спартоўцы ды трэнеры атрымліваюць грошы за перамогу ў спаборніцтвах, яны мусяць запаўняць дэкларацыю аб сукупным гадавым прыбытку, бо ганарары лічацца дадатковым заробкам. Прыбытак гэты можа быць немалы: напрыклад,

за залаты медаль на алімпіядзе ў Солт-Лэйк-Сыты дзяржава абяцала 60 тыс. даляраў. Ганарары на спаборніцтвах мясцовага ўзроўню маюць больш праявічныя памеры. Калі яны не перавышаюць заробку спартоўца ці трэнэра на асноўным месцы працы, зь іх, паводле новых указаў, ня трэба плаціць падатку на прыбытак для фізічных асобаў. Даплаты на харчаваньне падчас спаборніцтваў таксама падаткам не абкладаюцца: еж — не хачу.

«Спартовыя льготы» будуць дзейнічаць тры гады — да 1 чэрвеня 2005 г. Незразумела толькі, чаму яны тычацца адно футбольных ды хакейных клубоў і не закранаюць, напрыклад, тэатраў, якія таксама робяць гонар нашай краіне.

Хто каму дапамагае

У хакеістаў больш спансараў. Калі футбольныя клубы маюць па 2-3, дык хакейныя — па 6-7. Бо льготы для хакейных спансараў існуюць ужо даўно, ды і сярод 15 футбольных клубоў большая канкурэнцыя за спансарскія грошы, чым сярод 9 хакейных.

У назвах многіх клубоў адлюстраваны іх мэцэнат. Напрыклад, адразу ясна, хто спансаруе «Хімвалакно-Магілёў» ці футбольны клуб «Дарыда».

Многія клубы збіраюць датацыі ад поўнага спектру рэгіянальнай прамысловасці, як, напрыклад, хакейны «Віцебск». Яму дапамагаюць і «Віцязь», і «Віцьба», і «Віцебск-абнафтапрадукт», і «Белвест», і «Марка», і «Віцебскія дываны». Клуб нават адбіў завод «Нафта-

У красавіку сёлета ААТ «Брэсцкае піва» выпусціла новы гатунак сваёй прадукцыі — «Чэмпіён-82». Частку вырукі ад яго рэалізацыі плянавалася накіраваць на развіццё беларускага футболу. У прэзентацыі піва браў удзел вэтэран «залатога складу» менскага «Дынама» Людас Румбуціс (на здымку).

заводмантаж» у наваполацкага «Хіміка». На апошні, дарэчы, расквашэнае ледзь ня ўся беларуская нафтахімія.

Ёсць і спансары-неспазьяванкі. Гэтак, бабруйскую «Белшыну», акрамя іншых, спансаруе «Інфабанк», а салігорскага «Шахцэра» — Беларускі народны страхавы пэнсійны фонд. «Дынама-Менск» вядзе палітыку «сямейнага спансарства». Яму дапамагаюць тры спансары-браты:

«Трайпл», «АкваТрайпл» ды «Трайпл-тэхна». Рэкардсман выйвіўся хакейны клуб «Юнацтва-Менск». Ён мае ажно 13 спансараў — ад «Атланту» і Менскхлебпраму да гандлёвага цэнтру «Паркінг» і Камароўскага рынку. З кожнага па шлэгу — і хакеісты «Юнацтва» адточваюць тэхніку кідкоў на полі адноўленага лядовага палацу ў менскім парку імя Горкага.

Алесь Кудрыцкі

Барбара Дэспіні: Беларусь мае шанцы на харчовым рынку

Эўразьвяз крочыць на Ўсход. Ці зробіцца Беларусь усходнім фарпостам ЭЗ? Як будзе разьвівацца яе гаспадарка, уліваючыся ў агульнаэўрапейскую? Пра гэта карэспандэнт «НН» запытаў у Барбары Дэспіні, экспэрткі Дасьледчыцкага цэнтру пераходнай эканомікі ROSES (Парыж).

«НН»: Існуюць два погляды на эканамічную будучыню Беларусі: захаваць буйную індустрыю з дапамогай замежных інвэстараў ці адмовіцца ад яе на карысьць малага ды сярэдняга бізнэсу. Які зь іх слушны?

Барбара Дэспіні: Нельга ўзводзіць мур паміж малымі і буйнымі прадпрыемствамі — яны ў рынковых умовах працуюць разам. Вельмі часта малыя бізнэсы падтрымліваюць вялікія. І найлепшая вэрсія — рэструктурызацыя вялікіх прадпрыемстваў. Яны павінны экстарналізаваць некаторыя свае функцыі, якія, магчыма, будзе таньней перадаць малым і сярэднім прадпрыемствам.

Так дзейнічае заходняя гаспадарка. У Польшчы, якую часта ставяць у прыклад разьвіцця прыватнага бізнэсу, тры мільёны малых і сярэдніх прадпрыемстваў. Тут сапраўды давалася зьлікваваць шэраг буйных прадпрыемстваў, у першую чаргу вугледобыўных ды мэталургічных — гэтыя галіны ў Польшчы паволі знікаюць. Заходняя Эўропа вырабляе зашмат сталі, а вугаль з Амэрыкі таньнейшы за польскі. Але ўсё-такі многія прадпрыемствы здолелі экстарналізаваць свае функцыі. Нельга казаць, што Беларусь павінна абраць той ці іншы шлях — гэтыя два напрамкі разьвіцця ідуць паралельна. Трэба, вядома, зьлікваваць

цалкам неканкурэнтаздольныя прадпрыемствы, але прынцыпова адмовіцца ад буйной індустрыі немагчыма.

«НН»: Якое месца можа заняць Беларусь у Эўразьвязе?

Б.Д.: Нельга сказаць, што кожная краіна ў ЭЗ мае нейкую спецыялізацыю, — апошняя не залежыць ад дзяржаўных межаў. Беларусь, як і Польшча, мае больш шанцаў на аграрна-спажывецкім рынку. Але тут для Беларусі будзе адыгрываць найважнейшую ролю экалягічнасьць гаспадаркі — наколькі фэрмэры здоліюць адмовіцца ад ужываньня «хіміі». На Захадзе існуе перавытворчасьць харчовых прадуктаў, вырабленых на буйных канцэнтраваных аграрна-спажывецкім рынку. Але тут для Беларусі будзе адыгрываць найважнейшую ролю экалягічнасьць гаспадаркі — наколькі фэрмэры здоліюць адмовіцца ад ужываньня «хіміі». На Захадзе існуе перавытворчасьць харчовых прадуктаў, вырабленых на буйных канцэнтраваных аграрна-спажывецкім рынку. Але тут для Беларусі будзе адыгрываць найважнейшую ролю экалягічнасьць гаспадаркі — наколькі фэрмэры здоліюць адмовіцца ад ужываньня «хіміі». На Захадзе існуе перавытворчасьць харчовых прадуктаў, вырабленых на буйных канцэнтраваных аграрна-спажывецкім рынку. Але тут для Беларусі будзе адыгрываць найважнейшую ролю экалягічнасьць гаспадаркі — наколькі фэрмэры здоліюць адмовіцца ад ужываньня «хіміі».

«НН»: Дзе палягае ўмоўная мяжа пашырэння ЭЗ?

Б.Д.: Эўропа яшчэ будзе крочыць

на Ўсход — на чарзе Беларусь, Украіна, тая ж Турцыя. Эўропа магла б дайсьці і да Ўралу — з геаграфічнага пункту гледжаньня гэта таксама Эўропа, але ўся Расея — абсалютна не. Гэта занадта вялікі кавалак. Далёкі Ўсход хутчэй злучыцца зь Японіяй. У наступныя пару гадоў будзе весьціся гаворка пра ўваходжаньне ў Эўразьвяз дзвюх былых постсацыялістычных краінаў — Баўгарыі ды Румыніі. Уваходжаньне ў ЭЗ Беларусі ды Украіны можа быць пытаньнем не раней чым 2010 году.

«НН»: Уявім, што палітычная сытуацыя ў Беларусі раптоўна зьмянілася. Ці прымуць яе ў ЭЗ паскоранымі тэмпамі, ня дужа зважаючы на ўзровень разьвіцця гаспадаркі?

Б.Д.: Гэта будзе залежаць ад сытуацыі ня толькі ў самой Беларусі, але і ва ўсім сьвеце — я маю на ўвазе адносіны ЭЗ з ЗША ды Кітаем, падзеі на Блізкім Усходзе, эканамічную дэпрэсію і г.д. Геапалітычная сытуацыя моцна зьмянілася пасля вайны з Іракам, і цяжка нешта прадказаць. Можа стацца, Эўропа будзе

палітычна змушаная прыняць Беларусь ды Украіну. Што да ўзроўню гаспадаркі, дык большасць польскіх рэгіёнаў мусіць атрымліваць субсыды з структурных фондаў ЭЗ. У Румыніі — тыя ж цяжкасьці. Праблему неадпаведнасьці беларускай эканомікі эўрапейскаму ўзроўню маглі б вырашыць структурныя даплаты зь бюджэту ЭЗ. Але і тут сытуацыя можа зьмяніцца, бо такі датацыйны спосаб гаспадараньня, асабліва ў сельскай гаспадарцы, задарагі для Эўразьвязу. Рэгіянальная ды сельскагаспадарчая палітыка складае палову бюджэту ЭЗ, а гэта шалёныя грошы.

«НН»: Ці ня можа здарыцца так, што Эўропа ўвогуле забудзецца на існаваньне Беларусі?

Б.Д.: Я живу на Захадзе і бачу, што Беларусь ужо трактуецца як пустэля. Маўляў, краіны няма, але ёсць дыктатура. Для Беларусі першая праблема — дэмакратызацыя палітычнай сыстэмы. Інакш сур'ёзнай размовы пра ўступленьне ў ЭЗ ня будзе.

Гутарыў Алесь Кудрыцкі

18 ліпеня пятніца

● БТ

6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 18.00, 23.00 Навіны.
6.10, 7.10 «Добрай раніцы, Беларусь!» на «Славянскім базары ў Віцебску-2003».

(ЗША — Германія).
20.45 Калыханка.
21.00 Панарама. Інфармацыйны канал.

● СТБ

6.30 «Паўэр рэйндрэжэ, ці Магутныя рэйндрэжэ». Тэлеэсэрыял.
6.55, 12.25 «Гаджэт і Гаджэціны». Мультэсэрыял.

12.55 «Народ супраць». Тэлегульня.
13.50, 18.35 «Каханьне імператара». Тэлеэсэрыял.
14.40 Мультэфільм.

● АНТ

8.00, 9.00, 18.00, 20.30, 23.30 Нашы навіны.
8.05 Тэлеканал «Добрай раніцы».

16.25 Жэрар Дэпард'ё ў камэдыі «Мой тата — герой». ЗША—Францыя, 1994 г.
18.10 Дак. дэтактыў. «7 год у чаканьні расстрэлу». Справа 1994 году.

● РТТ

7.45 Тэлеэсэрыял «Па імені Барон...».
8.40 Алег Даль, Ларыса Удавічэнка, Любоў Палішчук, Міхаіл Глускі і Яўген Кіндзінаў у тэлефільме «Залатая міна».

базар у Віцебску».
23.30 Дэзэньнік фэстывалю «Славянскі базар-2003».

● Культура

15.10 «Гісторыя Зямлі». Дак. сэрыял (Вялікабрытанія, 1998). 4-я сэрыя.
16.00 «Слова і справа». Дак. сэрыял. Фільм 2-і. М.Шчарбатаў.

● НТВ

9.00 «Сёньня раніцай».
9.20 Надвор'е на заўтра.

9.25 «Без рэцэпту». Доктар Бранд.
10.00 «Кватэрнае пытаньне. Ружовае на белым».

● Эўраспорт

14.45 Вэляспорт. Тур дэ Франс. Дваццаты этап. Жывая трансляцыя.
19.00 Плаваньне. Чэмпіянат сьвету. Барсэлёна. Паўтор.

19 ліпеня субота

● БТ

7.00, 12.00, 15.00 Навіны.
7.10 «Крыс Каларада». Мультэсэрыял.
7.40 5 удаў.

цыянальны тэлефэстываль песні.
19.15 Прэм'ера. С.Сталоне ў камэдыйнай баевіку рэжысэра М.Бэрка «Анёл помсты» (ЗША).

● СТБ

7.25 «Дэніс-непаседа». Мультэсэрыял.
7.50 «Дыназаўры». Мультэсэрыял.
8.15 Кіно — дзеці: Павел Каданчыкаў, Надзея Румянцава, Барыс Брандукоў у казцы «Прададзены сьмех».

17.30 «Найлепшыя шоу сьвету з Урмасам Отам».
18.25 Кіно: Барыс Шчарбакоў, Міхаіл Кохшанаў, Аляксандар Панкратыў-Чорны ў лірычнай камэдыі Анатоля Эйрамджана «Дзень Сьвятога Валянціна».

● АНТ

8.00 Сэрыял «Твінісы».
8.20 Мультэфільм.
8.30 Грай, гармонік любі!
9.00 Слова пастыра.

15.30 Сэрыял «Цёмны анёл». ЗША.
16.15 Леанід Кураўлёў у камэдыі «Афоня». СССР, 1975 год.
17.50 Ала Пугачова. «Казкі пра каханьне».

● РТТ

8.45 «Ранішняя пошта».
9.20 «Сам сабе рэжысэр».
9.30 Грай, гармонік любі!
9.00 Слова пастыра.

21.25 Мэл Гібсан у драме «Галіполі».

● Культура

11.30 «Яўген Вёсьнік. Кур'ёзы, тэатар, кіно, жыцьцё». Перадача 5-я.
11.55 Дэзіячы сэанс. «Садко». Маст. фільм «Масфільм», 1952). Рэжысэр А.Птушко.

● НТВ

9.00 «Кулінарны паядынак. Расея —

Марока».
10.00 «Кватэрнае пытаньне. Люмінатары ў гасцьёўні».

● Эўраспорт

19.00 Формула-3000. Сьцьверстоўн.
20.00 Плаваньне. Чэмпіянат сьвету. Барсэлёна.

20 ліпеня нядзеля

● БТ

7.00, 12.00, 15.00 Навіны.
7.15 «Крыс Каларада». Мультэсэрыял.
7.40 5 удаў.

11.15 «Філярманічны тыдзень».
11.20 «Плянэта людзей».
11.30, 20.40 Кіно: Барыс Токараў, Юры Багатыроў у кінарамэ «Два капітаны», 5-я сэрыя.

● АНТ

8.00 Сэрыял «Твінісы».
8.20 Мультэфільм.
8.30 Служу Айчыне!
8.50 Дэснэй-клуб: «Легенда пра Тарзана».

16.55 «Х». Маленькія камэдыі.
17.10 Кемэран Дыяс, Харві Кейтэл і Білі Зейн у дэтактыве «Галава над вадой» (ЗША), 1996 г.

● Культура

11.30 «Яўген Вёсьнік. Кур'ёзы, тэатар, кіно, жыцьцё». Перадача 6-я.
12.00 ГЭГ.
12.15 Дэзіячы сэанс. «Ключ». Мультэфільм.

● НТВ

9.20 Сэрыял «Каханьне ўдаўца».
10.15 Леанід Ямольнік у праграме Паўла Лабкова «Расьлінае жыцьцё».

19.20 Маст. фільм «Шызафрэнія», Расея, 1997 г.

● Культура

11.30 «Яўген Вёсьнік. Кур'ёзы, тэатар, кіно, жыцьцё». Перадача 6-я.
12.00 ГЭГ.
12.15 Дэзіячы сэанс. «Ключ». Мультэфільм.

● НТВ

9.20 Сэрыял «Каханьне ўдаўца».
10.15 Леанід Ямольнік у праграме Паўла Лабкова «Расьлінае жыцьцё».

Найхарашэйшая кніга году

Advertisement for the book 'Краіна Беларусь. Ілюстраваная гісторыя' by Uladzimir Arlova and Zmitra Герасімовіч. The ad features a collage of historical and cultural images related to Belarus, including a sword, a coat of arms, a map, and various artifacts. Text describes the book as a comprehensive history of Belarus with illustrations.

Пытайцеся кнігу ўладзімера Арлова і Зьмітра Герасімовіча «Краіна Беларусь. Ілюстраваная гісторыя» ў кнігарнях і незалежных распаўсюднікаў.

Кнігу можна набыць у кнігарнях: у Менску — АКАДЭМКНИГА (пр. Ф. Скарыны, 72), ПАДПІСКНЫЯ ВЫДААНЬНІ (пр. Ф. Скарыны, 14), СЬВЭТАЧ (пр. Машэрава, 11), ЦЭНТРАЛЬНАЯ (пр. Ф. Скарыны, 19) і іншы; у Вільні — АKADEMIKE KNIGA (Universitetu g. 4); у Варшаве — GLOWNA KSIEGARNIA NAUKOWA IM. W. PRUSA (Krakowski Przedmescie, 7).

Беларусізацыя расейскай эканомікі

Расейскія ўлады аб'явілі вайну вялікаму бізнэсу. Прынамсі, яго частцы. Гэта не абячае палёгі Беларусі.

Днямі быў праведзены дэманстрацыйны ператрус галоўнай рэзідэнцыі нафтавай карпарацыі «Юкас», што належыць найбагацейшаму расейцу Міхаілу Хадаркоўскаму. Пад удар трапіла таксама «Сібнафта». Яе ўладальнік, мільярдэр Раман Абрамовіч, хоча пакінуць Расею. Алігархі наракаюць. Раней такое было ім неўласціва. Расея «пераадоўвае перажыткі» эры Ельцына.

У мінулыя пятніцу апоўдні ў штаб-кватэры «Юкасу» ў цэнтры Масквы адбылося тое, што расейцы называюць «маскі-шоў». У офіс уварвалася каля 20 узброеных чалавек у масках. Ператрус доўжыўся некалькі гадзінаў. Прадстаўнікі пракуратуры і міліцыі наведлі таксама рэзідэнцыю звязанага з «Юкасам» банку «Мэнатэп» і офісы іншага падраздзялення холдынга — Юрыдычнай фінансавай кампаніі.

Калі асобы ў масках прарулі ўсё дагары нагамі ў архівах «Юкасу», у Крамлі прадстаўнікі вялікага бізнэсу выступілі з вельмі сур'ёзным папярэджаннем Уладзімеру Пуціну.

Наш зямляк Аркадзь Вольскі, старшыня Расейскага саюзу прамыслоўцаў і прадпрымальнікаў, перадаў гаспадару Крамля ліст, падпісаны кіраўнікам найбуйнейшых расейскіх холдынгаў. Тыя просяць кіраўніка дзяржавы «стрымаць самавольства сілавых структур». Алігархі папярэдзілі прэзідэнта, што дзеянні «бандытаў у пагонах» вядуць да «дэстабілізацыі ў краіне». Алігархі таксама выказалі занепакоенасць магчымым пераглядом вынікаў прыватызачы і тым, што «прадпрымальнікі робяцца ў вачах грамадзкасці галоўнымі ворагам».

У лясце няма ніякіх канкрэтных прозьвішчаў, але назіральнікі ў адзін

голос сьцьвярджаюць, што прадстаўнікі вялікага бізнэсу выступаюць у першую чаргу супраць вельмі блізкіх да Пуціна асобаў — Ігара Сечына, шэфа пуцінскай канцылярыі, і Віктара Іванова, намесніка кіраўніка прэзідэнцкай адміністрацыі, які адказвае ў Крамлі за кадравую палітыку, а таксама супраць старшыні ФСБ Мікалая Патрушава.

Як выявілася, пракуратура і падатковыя службы распачалі шырокую праверку дзейнасці нафтавай кампаніі Рамана Абрамовіча «Сібнафта», якая ўвосень меркавала зліцца з «Юкасам», утварыўшы велізарны мэгаконцэрн. Пасля яе Абрамовіч выказаў гатоўнасць прадаць свае акцыі ў алюмініевай кампаніі «Русал» агульным коштам каля 3 млрд даляраў і пакінуць бізнэс, а магчыма, і Расею. Ён дэманстрацыйна набыў сабе футбольны клуб у Брытаніі.

Пуцін на сустрэчы з алігархамі прызнаў, што «ўжываньне занадта рэпрэсійных мэтадаў пры вырашэнні праблем бізнэсу няслушна». Гэтак Іван Жаклівы запэўніваў бая-

раў у сваёй падтрымцы, тады як апырнікі рабавалі іх маёмнасць. Тое, што сёння адбываецца ў Маскве, нагадвае падзеі трохгадовае даўніны, калі Крамль распраўляўся з уладальнікамі агульнанацыянальных каналаў Уладзімерам Гусінскім і Барысам Берасоўскім. Абодва «медыяалігархі» страцілі свае імперыі і ўцяклі за мяжу. Тады Крамль тлумачыў, што толькі спробе стрымаць палітычныя амбіцыі алігархаў, якія надта разбэсыліліся за Ельцыным. І грамадства ўхваліла дзеянні Крамля.

Сёння цэллю атак зрабіліся кіраўнікі нафтавых кампаній. Але і гэтым разам, відаць, справа ў палітыцы.

Хадаркоўскі некалькі месяцаў таму здзівіў маскоўскіх аналітыкаў публічным прызнаннем, што перад сьнежаньскімі выбарамі ў

парлямэнт падтрымае грашымі крытычна настроеную да Крамля партыю «Яблык». Адзін з ягоных намеснікаў паабяцаў не пашкадаваць сваіх мільярдаў на падтрымку камуністычнай партыі, таксама апазыцыйнай. Расейскі вялікі бізнэс заўсёды фінансаваў перадвыбарныя кампаніі розных партый, у тым ліку і апазыцыйных, але звычайна даваў ім сродкі з «левых касаў» і цішком. Ніхто не асьмелваўся гаварыць пра гэта публічна, кідаючы адкрыты выклік Крамлю. Адказ Пуціна быў імгненны. Некалькі дзён таму пад арыштам апынуўся адзін з найбліжэйшых палечнікаў Хадаркоўскага Платон Лебедзеў, які падазраецца ў тым, што дзевяць гадоў таму незаконна прысвоіў акцыі фірмы «Апатыт» на суму звыш 280 млн даляраў.

Акцыя пракуратуры дэманструе пэўную марнасьць укладаньняў у легалізацыю бізнэсу і павышэньне яго празрыстасці. Менавіта Хадаркоўскі зрабіў максымальны ўкладаньні такога роду і меркаваў, што будзе адчуваць сябе найбольш аба-

ронена. Аднак пракуратура біла гэтыя намаганьні традыцыйным козырам — абвінавачваючы ў падзеях амаль дзесяцігадовай даўніны. За тыдзень «буры і націску» «Юкас», не панёшы пакуль «ніякіх фактычных страт», згубіў больш за 13% свайго кошту на рынку.

Уяўляецца, што ў Расеі перамагае новая канцэпцыя сацыяльна-эканамічнага ўкладу, імя якой — дзяржаўны капіталізм. Нешта падобнае, толькі пад менш шчырай назвай «рыначны сацыялізм», даўно выбудоўвалася ў Беларусі, дзе ніякі буйны бізнэс немагчымы без «падтрымкі» таго ці іншага сілавога ведамства. Ідэі дзяржкапіталістычнага пераўладкаваньня Расеі і раней былі не чужыя частцы кіроўнай эліты (Яўген Прымакоў). Яны найлепш рэалізаваліся ў сыстэме кіраваньня электроннымі СМІ: апаратыўнае кіраваньне актывамі і прыбыткамі знаходзіцца ў камэрцыйнай манапольнай структуры («Відэа інтэрнэшн»), а заснавальнікам СМІ зьяўляецца дзяржава ці афіляваныя з ёю структуры. Гарантамі дзяржаўнага кантролю выступаюць дзяржбанкі, якія даюць тэлеканалам крэдыты на нярынкавых умовах. Дзяржкапіталістычная мадэль увесь час прапрацоўваецца і ў сфэры кіраваньня вытворчасцю ды экспартам узбраеньняў. Нарэшце, у сыравіннай галіне пляндармам дзяржкапіталізму зьяўляюцца манаполія «Газпрам» і кампанія «Раснафта». А далейшую экспансію дзяржавы павінен забяспечыць мэханізм канцэсіяў.

А што ж ад гэтых зьменаў Беларусі? Пераход расейскім урадам кантролю над усімі буйнымі прыватнымі кампаніямі наўрад ці зьменіць шмат у беларускай палітыцы Расеі. Толькі там, дзе раней дзяржапарат дзейнічаў у інтарэсах «прыватных імперыяў», цяпер ён будзе цалкам падпарадкаваны паддзяржаўным холдынгам. Што саваю аб пень, што пнём аб саву.

Франц Субель

НАВІНЫ

Кучма з Квасьнеўскім у знак прымірэння

11 ліпеня 1943 году ў вёсцы Паўліўцы ўкраінскія нацыяналісты спалілі ў касцёле каля сотні палякаў. Столькі ж было забіта ў ваколіцах. Тады АУН-УПА паставіла мэту ачысьціць Валынь ад палякаў. Агулам загінула пад 60 тыс. палякаў, у польскіх акцыях у адказ былі забітыя тысячы ўкраінцаў. Праз 60 гадоў пасля тых падзей прэзідэнт Украіны і Польшчы сустрэліся на месцы трагедыі, каб аддаць даніну памяці ахвярам. Лідэры дзвюх краін узялі ўдзел у каталіцкай імшы, зачыталі сумесную дэкларацыю і адкрылі мэмарыял яднаньня з надпісам: «Памяць, жалоба, еднасьць».

9 траўня — сьвята ЭЗ

Праект эўраканстытуцыі нарэшце праішоў усе ўзгадненні. Эўразьвяз будзе цэнтралізаваны, калі справа датычыць эканомікі, але яго ўдзельнікі захавваюць вялікую ступень самастойнасці ў пытаньнях замежнай палітыкі, абароны і падаткаў. У праект канстытуцыі таксама ўключаныя палажэньні наконт дзяржаўнай сымболікі Эўразьвязу — сьцягу ды гімну, яго валюты, дзяржаўнага сьвята (9 траўня) і дэвізу («Зьяднаньня ў разнароднасьці»).

Амэрыка выведзе войскі з ФРГ

Амаль усе вайсковыя базы ЗША ў Нямеччыне могуць быць ліквідаваныя ці перанесены ў іншыя краіны падчас вайсковай рэформы, сьцьвярджае генэрал Джэймз Гоўнз, камандуючы амэрыканскімі войскамі ў Эўропе. Выкліканьне магло б быць зроблена толькі для авіябазы «Рамштайн», якая выконвае важныя функцыі ў забесьпячэньні апэрацыяў у Аўганістане і Іраку. Частка салдатаў магла б быць перамяшчана ў Польшчу, Румынію і Баўгарыю.

ФС

СУРОДЗІЧЫ

Па Каралюўцы з Пагоняй

5 ліпеня ў Каралюўцы адбыўся штогадовы Дзень гораду. А 12-й сьвяточныя стракатыя калёны запоўнілі цэнтральныя праспэкт. За паўтары гадзіны людзкі патак апынуўся на востраве Кнайпгоф у цэнтральнай частцы гораду, пад мурамі велічнага Катэдральнага сабору, дзе імпрэза працягвалася на падворках і канцэртных пляцоўках.

У фэсьце бралі ўдзел нацыянальныя дыяспары, у тым ліку і «Беларускае таварыства культуры». Сябры таварыства зь дзеткамі, апранутыя ў нацыянальныя строі, зь бел-чырвона-белымі сьцягамі і велічнай Пагоняй, віталі калінінградцаў. На канцэртнай пляцоўцы завадатарам быў ансамбль таварыства «Тутэйшыя музыкі». Пад віртуозна выкананую полечку альбо кадрылю цяжка было не пусьціцца у скокі і сівому дзядку, і маладусе, якая ў нязмушаных рухах спалучала фольк з досьведам начных дыскаў. А на падворку ў беларускай гаспадыні для ўсіх знаходзілася «чарка і скварка», пад якія нетаропка цякла бяседа з суседзямі, сябрамі польскага таварыства, што лёгка знаходзяць з табой і супольную мову, і супольную радзіму, бо ўсе яны — нашыя землякі-каталікі, хто з Ваўкавыску,

хто з Бабруйска, а хто з Віцебска. І той прывезены з самой «Польскі» смалец, пад кілішак нашай «Белавескай», паціху вяртаў нас у мінуўшчыну, дзе сваімі былі і вялікі Міцкевіч, і мужны Касьцюшка. І забываецца, як на пачатку шэсьця да 14-гадовага сына кіраўнікі нашага ансамблю, які трымаў самы вялікі сьцяг, кінуўся нейкі дзядзька ў цывільным: «Мы любім Беларусію! Это фашистский флаг! Сколько вам заплатил Запад?» Малы не разгубіўся і спакойна прапаяваў: «Скажы што-небудзь па-беларуску». Правакатар схваўся ў натоўпе.

Забываецца і тое, што ўпершыню ўлады нас наўмысна не «заўважылі» і двойчы падчас шэсьця «забыліся» павітаць беларусаў, хоць узгадалі ўсіх, нават таджыкаў. Відаць, і Пагоня, і бел-чырвона-белы сьцяг паралізуюць язык нават расейскім чыноўнікам. Застаюцца сяброўскія сустрэчы і надзея на тое, што гэта сьвята ня стане для нас апошнім. У памяці ўсплываюць поўныя хваляваньня словы падзякі нашых землякоў зь «вялікай радзімы» за вольнае паветра, у якім вольна лунае наш сьцяг і наш герб. Дзеля гэтага варта жыць. Жыве Беларусь!

Адам Каралювецкі

МАСКОЎСКАЯ ВЫШЭЙШАЯ ШКОЛА САЦЫЯЛЬНЫХ І ЭКАНАМІЧНЫХ НАВУК (расейска-брытанскі постдыплёмны ўнівэрсытэт)

аб'яўляе шосты конкурс для грамадзян Беларусі на атрыманьне стыпэндыі для навучаньня ў Маскоўскай Школе ў 2003/2004 навучальным годзе і запрашае да ўдзелу ў конкурсе тых, хто ўжо мае вышэйшую адукацыю і валодае ангельскай мовай у межах праграмы ВНУ

Стыпэндыі выдзелены на гадавыя магістарскія праграмы Маскоўскай Школы: **Правазнаўства, Сацыялёгія, Сацыяльны мэнаджмэнт і сацыяльная праца, Практычная псыхалёгія, Палітычныя навукі, Мэнэджмэнт у сфэры культуры.**

Стыпэндыя Маскоўскай Школы прадугледжвае аплату інтэрнату, цалкам пакрывае выдаткі да Масквы і назад.

Тэрмін навучаньня ў Маскоўскай Школе 1 год. Выкладаньне вядзецца па-расейску.

Выпускнікі, якія паспяхова засвоілі праграму навучаньня, атрымліваюць:

- расейскія дзяржаўныя дыплёмы аб прафэсійнай перападрыхтоўцы па ўсіх праграмах;
- ступені і дыплёмы магістраў Манчэстэрскага ўнівэрсытэту (Вялікабрытанія): **MA in Sociology, MA in Political Sciences, MSc in Social Work, MA in Counselling, LL.M Master of Laws, MA in Cultural Management.**

Прыём дакумэнтаў на конкурс у Менску з 1 ліпеня да 18 жніўня 2003 году.

Для ўдзелу ў конкурсе неабходна падрыхтаваць рэферат па спэцыяльнасьці ці праект (для праграмы Мэнэджмэнт у сфэры культуры). Дадатковыя зьвесткі і камплект дакумэнтаў, неабходных для ўдзелу ў конкурсе, вы можаце атрымаць, звярнуўшыся ў інфармацыйны цэнтар Маскоўскай Школы ў Менску з 10.00 да 17.00 у працоўныя дні па адрасе:

220030, Менск, вул.Маркса, д.31, пакой 69 (4 пав.)
тэлефон (017) 227-21-76, e-mail: msses@tut.by.
Тэлефоны ў Маскве: (10-7-095) 437-98-86, 434-72-82,
e-mail: applic@msses.ru, Інтэрнэт-сайт: www.msses.ru

Прыёмныя экзамены для ўдзельнікаў конкурсу будуць адбывацца ў Менску 21-22 жніўня 2003 году.

Я люблю цябе, Аксана!

заміж рэцэнзіі на альбом: **КРАСКИ. Я люблю тебя, Сергей! Iceberg music, 2003**

Слухаючы музычную прадукцыю поп-праектаў, народжаных у Беларусі, заўсёды ходзяць з неадчэпнаю думкай: а на якой бы мове яны ўсе сьпявалі б, каб не 14 траўня 1995 г.? Сьпевакі кінуліся пад расейскі парасонік шукаць прыбытку й славы. А мы — каму хоць трохі баліць за беларускае — як бы махнулі на іх рукою: «Наб'юць гузоў — вернуцца дамоў!»

Гурт «Краски», узнікшы пару гадоў таму, вельмі шпарка заваяваў постсаветскія прасторы сваімі просььценымі мэлядычнымі пьсьнюлькамі, пад якія можна і паскакаць, і павольна патанчыць, наступаючы адно адному на ногі. Ашаламляльны посьпех мог бы ўвадначас закружыць голаў салістцы і аўтарцы песьні Аксане Кавалеўскай. Яна б спросту магла кінуць «эту Беларусію» ды настала атабарыцца

ў расейскім Бабілёне. Аж не! Вось яна, прыгожая-харошая, на сваёй Радзіме. Усьміхаецца і мовіць з крыўдаю на многіх з нас: «Мы — беларусы і прынцыпова не зьбіраемся зьяжджаць ні ў якую Маскву». Годная пазыцыя. Штаб-кватэра «Красак», аднайменная з гуртам студыя, знаходзіцца ў Менску. Адсюль і ажыццяўляецца іхняя поп-інвазія ў Расею. Сьмешна, але «Краски», здаецца, зрабілі тое, што шэсьць зь нечым стагодзьдзям таму ня здолеў зрабіць вялікі князь Альгерд. Вось толькі мова ў сьпевах расейская. Можна, таму Лукашэнка ў сваім выступе па пытаннях дзяржаўнай ідэалёгіі Беларусі назваў «Краски» ў шэрагу *істинно-рускіх* «Стрелок», «Блестящих», «Тату» etc. Чынавенства ледзь не на другі дзень завяло на некаторых удзельнікаў гурту кримінальныя справы. Нібыта за вымагальніцтва. Людзі спрабавалі абараніць свае аўтарскія правы, а ў выніку пацярпелі самі.

Між тым праблемы не перашкодзілі выдаць

чарговы альбом пад гучнай назваю «Я люблю тебя, Сергей!». Аўдыторыя, на якую разьлічаныя песьні, — найперш падлеткі й моладзь. Прыкметныя новапэянерскія матывы (кампазіцыя «Летняя песня»), дваровым сюжэткам надаецца рамантычнага лоску («Пацаны»). Выпускніцаў, абітурыентак і студэнтак Аксана Кавалеўская зь ледзь прыкметнай іроніяй заклікае крыху забыцца пра іспыты ды выйсьці пагуляць на вуліцу («Экзамены»). Але ж вуліца поўная небяспек: можна закахацца, а потым прасіць прабачэньня ў матулі за тое, што зьянацку стала «любовь взрослая знакома» («Мамочка моя»). Зрэшты, мама паплача разам з дачушкаю, якая «письмо большее написала папе», але ніхто ня хоча ёй даць яго дакладнага адрасу, а то й наагул цьвердзіць, што «папы нет» («Мне сегодня грустно»). Бясспрэчнай акрасай альбому стала танцавальная вэрсія NRM-аўскіх «Трох чарапаху», якіх Аксана сьпявае зь нечаканай шчырасьцю. Тым самым яна

Салістка «Красок» Аксана Кавалеўская

дае добры прыклад многім нашым расейскасцьпеўным, якія ў адказ на пытаньні пра беларускую мову ў сваёй творчасьці зазвычай лапочуць штось пра сваю «искренность». Застаецца спадзявацца, што і назва гурту ўсё ж некалі будзе пісацца па-беларуску «Краскі», бо слова наркае. У перакладзе на расейскую яно было б «цветы». Ня так прыгожа.

Сяргей Балахонаў

КАЛ ЯНДАР

Сёлета ў ліпені самы непрадказальны і скандальны рэжысэр сусьветнага кінематографу Стэнлі Кубрык адсьвяткаваў бы свой 75-ы дзень нараджэньня. Кожны ягоны фільм быў сапраўднай сусьветнай падзеяй, але разам з тым Кубрык здолеў ня стаць часткай вялікага мэханізму пад назвай «Кінаіндустрыя», увесь час застаючыся па-за межамі маскульту.

Ужо яго першы фільм «Страх і жаданьне» ў 1953-м быў забаронены, а ў 1961 г. Кубрык наважыўся экранізаваць скандальны раман Уладзімера Набокава «Лаліта». Праз два гады, калі боязь атамнага апакаліпсісу была максымальнай, Кубрык здымае чорную камэдыю пра канец сьвету...

«Кінасьвет Кубрыка вусьцішны, ён замкнёны і адрэгуляваны, бы пьжельная машынка», — так выказаўся на пачатку 70-х пра Кубрыка французскі пісьменьнік Франсуа Нурысье. У гэты час рэжысэр ужо стаўся клясыкам сусьветнага кіно і яго шанавалі, як Бэргмана ды Фэліні. Здабыў ён папу-

Прабацька блякбастэраў

лярнасьць не на «фабрыцы мараў» — пасля некалькіх зьнятых у ЗША стужак ён зьехаў у Англію. На Альбіёне Кубрык узяўся за стварэньне свайго змрочнага сьвету. Большасць ягоных фільмаў ня маюць шчасьлівага фіналу і сьцісальна вынікаюць: Сьлім Пікенс з «Доктара Стрэйнджлава» ляціць на вадароднай бомбе насустрач сьмерці, Алекс з «Мэханічнага апэльсыну» страчвае ўласную асобу, і г.д. Творчасць Кубрыка — гэта пасьядоўнае вывучэньне чалавечай сутнасці. Нават узяўшы экранізаваць раман Стывэна Кінга «Зьяньне», ён перамясьціў акцэнт: у кнізе асноўная ўвага скіраваная на містычны гатэль, Кубрыка ж хвалюе найперш чалавек, ён дасьледуе мяжу паміж творчасьцю і вар'яцтвам. Кінгу тая экранізацыя ня надта спадабалася.

Кубрык ладзіў з Часам. Нібыта існавала паміж імі нейкая дамоўленасьць. Кубрык нібыта ведаў, колькі яму дадзена часу на яго працу. Ён апырэджаў час, але пры гэтым не

сьпяшаўся. Цяжка даць веры, што фантастычная эпапея «Касьмічная адсыя-2001» зь немагчымымі, падавалася б, на той час спэцэфектамі, была зьнятая ў 1967 г., а той жа супэрэактуальны цяпер «Мэханічны апэльсын», побач зь якім ніякі «Acid House» не стаяў, — у 1971 г.

Кожны ягоны фільм ахувала аўра таямнічасьці, і цэлая чарада скандалаў вілася за ім. Шмат якіх фільмаў так і не дайшлі да большасьці гледачоў праз забароны розных дзялкоў, што бачылі ў карцінах зашмат жорсткасьці і гвалту. «У сваёй падсьвядомасьці кожны з нас забойца і гвалтаўнік», — так сьцьвярджаў Кубрык.

Апошні фільм кінамайстра — «Шырока заплюшчаныя вочы» — выйшаў пасля дванаццацігадовага перапынку, у 1999 г. Перад гэтым Кубрык цягам чатырох гадоў муштравалі выканаўцаў галоўных роляў — сямейную пару Ніколь Кідман і Тома Круза, дабіваючыся ад іх максымальнай натуральнасьці дыялёгаў. Пры канцы здымкаў ты ўжо не маглі тры-

ваць адно аднаго і рызыліся. А Кубрык, зьяўшы ў абстаноўцы поўнай сакрэтнасьці гэтую трохгадзінную мэдытацыйную драму, не дачакаўся афіцыйнае прэм'еры і памёр. Апошняе яго жаданьне было таксама неардынарным і тычылася якраз гэтай стужкі — ён папрасіў паказаць яе ў іншых краінах без перакладу: «Толькі тытры! Голас перакладчыка не павінен псаваць дыялёгі актораў!»

Уплыў гэтага рэжысэра на кінематограф XX і нават XXI ст. цяжка ацаніць. Хто ведае, ці існавалі б блякбастэры «Глядытар» і «Адзвэнае сэрца», калі б Кубрык не запачаткаваў жанру гістарычнай эпапеі фільмам «Спартак» у 1960 г. А пабачылі б мы «Зоркавыя войны», калі б не «Касьмічная адсыя»? Ня кожны ведае, што кінахіт новага стагодзьдзя — «Штучны розум» па-сутнасці таксама зьяўляецца фільмам Кубрыка, задуманым яшчэ ў 1969 г. Стывэн Сьпілбэрг толькі давёў да завяршэньня задуму Вялікага Стэнлі.

Сяргей Будкін

Стэнлі Кубрык

• НОВАЯ КНІГІ, ДАСЛАНЫЯ Ў РЭДАКЦЫЮ •

Гілевіч Н. ...І плямы на табе няма: Лірычны раман. — Менск: Тэхналегія, 2003. — 226 с. 300 ас.

Творы, сабраныя ў гэтай кнізе, ахопліваюць паўстагодзьдзя: першы датуецца 1953 г., апошні — 2003 г. Але дзякуючы агульнай тэме ды прысьвячэньню — жанчыне, побач зь якою паэт быў цягам доўгіх гадоў і безь якой немагчымы былі б многія ягоныя дасягненьні, — вершы зборніка ўтварылі своеасаблівы лірычны раман. Знайсць выданьне можна ў «Акадэмкнізе».

Кірвель А. Сумная кніга пра зьвяроў: Амаль байкі. — Пецярбург, 2003. — 48 с.

Зборнічак уключае алегарычныя творы пецярбурскага беларуса. Наклад абмежаваны.

Лескець С. Гасьцінец: Зборнік першых эсэяў. — Заскевічы—Маладэчна—Менск: Выд. тав-ва «Мястэчка», 2003. — 48 с.: іл.

Гэтая брашура — спроба зусім маладога яшчэ дасьледчыка, гадаванца Беларускага калегіюму, аднавіць гісторыю роднага мястэчка Заскевічы і праз тое лепш зразумець уласныя карані. Успаміны мэтачоўцаў, старыя фатаздымкі, факты, расшуканыя ў розных пісьмовых крыніцах, падсьвечваюцца ў кніжачцы шчыраю любоўю аўтара да сваёй малой радзімы, а таму выданьне чытаецца як лірычная аповесьць. Пытайцеся на выставе ТБМ. Наклад абмежаваны.

Назвы населеных пунктаў Рэспублікі Беларусь: Менская вобласць: Нармат. даведнік / Пад рэд.

В.Лемцюговай. — Менск: Тэхналегія, 2003. — 605 с.

Даведнік адлюстравалі ўсе наяўныя на 31 сьнежня 2002 г. назвы. Тапонімы падаюцца кірыліцай і лацінкай, а таксама па-расейску. Акрамя таго, прадстаўлены варыянты рэестравых назваў і стэрэаграфічныя назвы. Цана блізу 23 тыс. руб.

Скварэц Я. Тры крыніцы: Аповесьці, апавяданьні. — Менск: Ковчег, 2003. — 96 с. 300 ас.

Кніга Яўгена Скварца — журналіста, настаўніка, мэталатрапаўшчыка, геолога — адлюстроўвае багаты жыцьцёвы досвед аўтара.

Статут Вялікага Княства Літоўскага 1566 года / Т.Доўнар, У.Сатолін, Я.Юхо. — Менск: Тэсэй, 2003. — 352 с.: іл.

Тэкст найдаканалеішага ў Эўропе сярэдзіны XVI ст. збору законаў перадрэкаўваецца паводле выданьня, ажыццяўленага ў 1855 г. «Імпэратарскім Маскоўскім таварыствам гісторыі і старажытнасьцяў Расейскіх». Акрамя ўласна Статуту, у кнізе маецца падрабязны гістарычны й навуковы камэнтар, а таксама тлумачальны слоўнік прававых тэрмінаў. Цана ў «Акадэмкнізе» — амаль 15000 руб.

Ціханав Г. Фільтры сноў. —

Менск: Логвінаў, 2003. — 126 с. 200 ас.

Зборнік склалі тры разьдзелы: «Фільтры», «Сны Snow», «Сны аднаго дыялёгу» (п'еса). У кнізе казка сьінтэзуецца з будзённаю рэчаіснасьцю, а паэтычныя краявіды, створаныя аўтаркай-мастачкай, насычаныя фарбамі.

Чыгрын І. Паміж былым і будучым: Проза М.Гарэцкага. — 2-е выд., выпраўл. — Менск: Беларуская навука, 2003.

Дасьледаваньне праявілі спадчыны клясыка беларускай літаратуры. Цана 1690 руб.

Торба: Моладзевы часопіс. — 2003. — № 1.

Тэма нумару ўкраінскага часопісу — гісторыя. «Торба» зьмяшчае палемічныя, багата ілюстраваныя матэрыялы да 60-х годкаў украінска-польскага канфлікту на Валыні. Найболей выбітны матэрыял нумару зьяўляецца інтэрв'ю з апошнім камандзірам Украінскай паўстанцкай арміі Васілём Кукам, які знаходзіўся ў падпольлі з 1937-га да свайго арышту ў 1954 годзе. Расьсьледаваньне нумару прысьвечана графу Дракулу: аўтар спрабэ разабрацца, кім ён быў насамерэч — вампірам ці нацыянальным героем.

Тацяна Вабішчэвіч

СУБ'ЕКТЫ

«Тутэйшыя» ў Беластоку

У насычанай праграме беластоцкіх Дзён гораду знайшлося месца і беларускаму старонцы. На спэтакль Гарадзенскага тэатру лялек, калі не лічыць пэрсанальна запрашаных, людю паспалітага сабралася небагата. А рэпрэзэнтавалі ж гарадзенцы «Тутэйшых». Дзея спадабалася. Адзначыў для сябе ня толькі фэйную гульню актораў, але й дэкарацыі, кожная зь якіх «стрэліла». Нягледзячы на арыгінальнасьць (напрыклад, Здольнік гарадзенцаў больш жывы, чым у Купалаўскім: ён яшчэ й юрлівец), на спэтаклі адчувалася ўплыў вальнасьцэнаўскай «Камэдзі». Ці гэта якая мода?

Публіка пастаноўку гарадзенцаў — з уступнай песьняй Шалкевіча, дзе палікі параўноўваюцца з сабакімі, — сустрэла прыхільна. Але незмацыйна. Магчыма, прычынай стаўся моўны бар'ер: адчувалася, што па-беларуску разумеюць ня ўсе і ня цалкам (праўда, гэты «прабел» часткова кампэнсавала кангеніяльная ігра актораў). Відаць было таксама, што для публікі кантэкст тутэйшасьці быў далёкі, бальшыня залі не разумела праблемы ў адэкватнай ступені. Прыкладам, калі

У Беластоку Віктар Шалкевіча зразумелі ня ўсе

бальшавік прасіўся прыхаваць яго ад ворагаў, бо, маўляў, «ад сваіх адстаў», да залі прагучала: «Тут паў-Беластоку ад сваіх адсталася». Фраза завісла ў паветры, хоць была прызначаная пад гэту пастаноўку. Сапраўды, паў-Беластоку ад сваіх адсталася, і далёкавата, хоць сёньня палітыкі прымуовай палянзізацыі і блізка няма.

Анатоль Трафімчык

ПАМ'ЯЦІ БЫКАВА

Быкаўскі праспэкт

У адным з мінулых нумароў «НН» напісала пра тое, што Васіль Быкаў пры жыцці мог бы, але не зрабіў (не паспеў, не наважыўся ці не адужаў). Лічу, што й пасля сьмерці гэтага чалавека ягонае імя можа яшчэ шмат чаго зрабіць. Прапаную ў згодзе з сваякамі пісьменьніка ініцыяваць перайменаваньне сама мала праспэктнае вуліцы ў Менску ў гонар Васіля Быкава. Маштаб фігуры Быкава мае на ўвазе, каб ягоным імем быў названы менавіта праспэкт, а не якаясь вуліца ў новым раёне.

Першы варыянт — праспэкт Дзяржынскага. Варыянт другі — вуліца

Прытыцкага. Гэта дастаткова вялікая вуліца, каб называцца вялікім для Беларусі імем. Адным пакетам можна было б і станцыю мэтро «Ракаўская/Спартыўная» назваць імем Быкава, даўшы Паўлаву годны шлях для кампрамісу. Вуліца Прытыцкага — гэта, да таго ж, дарога на Горадню, дзе Быкаў пражыў шмат гадоў.

Не хацелася б палітызацыі народнае памяці пра Быкава ці абстрагэняня вакол яе грамадзкіх настрою, таму тытульны й тэкставы фармат ініцыятывы пра перайменаваньне праспэктнае вуліцы мусіць мець найкарэктнейшы характар.

В.Карцаў, Менск

На Ваша імя пасылаю словы глыбокага, сардэчнага спачуваньня з нагоды сьмерці вялікага беларускага празаіка і барца за волю Беларусі — Васіля Быкава ўсім прыхільнікам яго пісьменства і творчай думкі, усюму беларускаму народу, зь якога вырас вялікі, мудры Васіль!

Як хутка бягуць падзеі! Папярэдні нумар «НН», які дайшоў да мяне ў Варшаву, прынес радасную звестку: народны пісьменьнік Васіль Бы-

каў — «дома і назусім». Я абрадавалася. Не падумала, што «назусім» можа мець прарочае канчатковае вымярэнне!

А ўсё-такі гэта шчасьце, што пісьменьнік — гонар Беларусі — вярнуўся на Радзіму, што ўтуліць яго родная зямля! Як, на жаль, часта бывае з гэніямі, толькі чыпер стане набываць большую папулярнасць. Кінуцца людзі яго чытаць!

Эльжбета Смуклава, Варшава

Папулярная лексэма «ма-разм» у слоўніку Ластоўскага перакладаецца гучным і экспрэсіўным слаўцом «сызмор». Гаварыць пра сызмор выпадае часьцяком. Прыкра, калі ў яго абяртаюцца добрыя задумы й справы.

Цяперашні год у нашай дзяржаве ё годам добраўпарадкаваньня. Пра гэта нам нагадваюць ня толькі беларускамоўныя big board'ы, але і сама дзейнасьць адпаведных устаноў і арганізацыяў. Вось у апошнім гэніі добраўпарадкаваньня дае збой, заступаючы месца сызмору. Мяркую па сваім родным Гомелі — рамантаваць дарогі ўначы пры сьвятле пражэктараў у нас яшчэ не навучыліся. Затое добра засвоілі, як неспадзеўкі перакрываць тыя рамантаваныя шляхі, а транспарт пушчаць у аб'езд, як гэта на тыдзень сталася з рознымі часткамі галоўнай вуліцы. На рэакцыю людзей увагі мала зьвяртаюць. А дарэмна, бо адвучаюць такім чынам бачыць патрэбу ў тым, каб уласны горад, як і цэлы край, быў насамрэч прыгожым. Цяпер у людцаў на рознага кшталту добраўпарадкаваньні адна рэакцыя: «Гэта Лукашэнка хутка прыедзе». І дуды вобзем! Глядзіш цяпер на той раўносежны асфальт на Савецкай і дзівішся з калюгаў ды выцерабаў на сумежных малых вулках. А пераяджаючы Палескі мост, можна пабачыць падраўняныя таполі — гэтыя абрубкі-куксы, узьнятыя да неба. А па трасе за Уваравічамі тое відовішча, дзеля вялікай колькасці абкрамсаных дрэваў, яшчэ больш жахлівае. Калі мне гэта здаецца наступствам чыйгося сызморнага нядбальства, дык для некаторых справа з дрэвамі мае зусім іншае сэнсавое напуньне.

Маю на ўвазе зусім не эка-

ГОМЕЛЬСКІ ДЗЁНЬНІК

Сызмор

лягаў, а тую групку гамельчукоў, якія летась спрабавалі папрасіць ва Украіне палітычнага прытулку. Сёлета, па ад'ездзе аднаго з паплекнікаў у паўночныя абшары Расеі, шчыраваць на ныве «борьбы с лукашызмам» ім даводзіцца толькі ўдых. Гэны дудз выпрацаваў новую «канцэпцыю», патрабуючы сувора пакараць згубцаў «зеленых насаждених». Маўляў, зніштажэньне дрэваў у сувэрэннай Беларусі адбываецца наўмысьля, бо ўлады... ствараюць умовы для правядзеньня вайсковых апэрацыяў амэрыканскае арміі, якая не прызвычайна ваявае ў лясістай мясцовасьці!!! Сызмор натыкаецца на сызмор. І гэныя «новыя зьяленья» спадзяюцца данесць сваю апінію да шырокіх народных гушчаў, спадзяюцца на цікавасьць да сябе з боку мэдыяў.

З мэдыямі, між тым, у Гомелі адбыўся чарговы «прарыў». Сваё вясчаньне на наш сонечны горад пашырыла менскае радыё «Б**й». Ці штосьці новае пачула гамялецкае вуха з этэру гэтага FM? Канечне ж не. Калі б ня згадка менскае мікратапанімі ў рэкламных прыэрвах, дык наагул цяжкавата было б зьялкалізаваць месца трансляцыі. «Фсё палучіся», — гавораць. Вось і атрымліваецца — у дзень гадавіны нападу фашыстаў рэй вядуць на радыё «Б**й» анекдоткі пра Штырліца і партызанаў. Не выключаецца гэты разбэшчана сызморны барзоэмтар і ў дзень пахаваньня Быкава. Дыджэі вітаюць «прысаедзяні-

шыйся» Гомель і зачытваюць пэйджынгавыя паведамленьні нібыта з Гомелю, якія нагадваюць прадукцыю бяздарных піяршчыкаў. Вось я думаю, як гэтыя дзядзечкі й цёткі здоліюць вытрымліваць у сваіх плэй-аркушах квоту ў 50% для беларускае музычнае прадукцыі? Мабыць, будуць стаўляць расейскасьпеўнае «А я цібя выдумал і назвал Беларусь-

сія». Ці нахшталт таго. Але ж і іхныя калегі-канкурэнты таксама ня могуць знайсці слушнага тору.

Ва ўсім гэтым добрая таблетка патрэбная. Ды дзе ж яе знайсці? Таму й застаецца, глядзячы на вакольных праявы сызмору, усміхацца і ціхенька прамаўляць: «Дай Бог здароўя!».

Сяргей Балахоў, Гомель

IREX-PROMEDIA

Як зналі, так і напісалі

Сталіны ўнівэрмаг «Беларусь». Напярэдадні 25-годзьдзя праводзіцца рамонт, інтэр'еру надаецца «нацыянальны» выгляд. Прадаўцы сэкцыі мужчынскага абутку паказалі «выдатныя» веды матчынай мовы, калі ўзяліся афармляць цэтлікі па-беларуску... У выніку атрымалася: «краска для кожи», «крэм-краска», звычайны пакет перабеларусілі ў «мяшок». На маё пытаньне адказалі: «Как зналі,

так і напісалі». Грамадзяне неаднаразова рабілі заўвагі адміністрацыі, каб выправіла ўсяго парутройку памылак. Вынікам двухтыднёвых «адносін» стала поўная зьмена ўсіх цэньнікаў на расейскамоўныя. Ну ніяк не адважыліся яны напісаць «крэм-фарба», «фарба для скуры».

Упэўнены, што адукаванья, тыя, каму «ня ўсё адно», ёсьць сярэд персаналу Нехта ж надаў унівэрмагу

сучасны выгляд! Тым, хто выконвае абавязкі адміністрацыі (пасады адміністрацара ў магазіне няма), па-раю ў цяжкіх моўных выпадках зьвяртацца ў Таварыства беларускай мовы. І няхай дзяснучы, якія праводзяць апытаньні пакупнікоў на ўваходах, спытаюць наконт беларускамоўнага афармленьня. Гэта ж усё-такі «Беларусь».

Кастусь Мікалаевіч, Менск

Сеюць бездуш

Наш горад будаваўся ў савецкія гады. Цяпер падрасьлі дзеці дзяцей былых будаўнікоў. Вельмі многа моладзі. Работы няма, а ўлада слаба клапоціцца, чым заняць моладзь, і таму маладыя людзі гінуць у злачыннасьці, п'янстве, наркаманіі, разбэшчанацьці. Гарвыканкам не прыцягвае царкваў, партый, прафсаюзаў да працы па ўмаца-

ваньні традыцыйнага хрысьціянскага ладу жыцьця. У горадзе дзеюць тры асноўныя хрысьціянскія канфэсіі — праваслаўная, каталіцкая і пратэстанцкая. Калі да пратэстантаў ходзяць некалькі дзясяткаў маладых людзей, дык у астатнія — адзінкі. Затое на гарадзкіх дыскатэках, у начных клубках «Monvin», «Амэга» завазна нават у гадавыя хрысь-

ціянскія сьвяты. А раніцай прыбіральшчыцы выграбаюць горы бутэлек зпад алькагольных напоў, рэшткі цыгарэтаў, шпрыцы і рэшткі чалавечага сорама дзеля аднаразовай патрэбы.

Аднойчы я падышоў да завуча Чарэйскай сярэдняй школы, дэпутаткі мясцовага савету, і папрасіў, каб яна падпісала ліст аб перарэгістрацыі царк-

вы Хрысьціян Веры Эвангельскай у іх мястэчку. Яна адмовіла, адказаўшы, што ня можа падпісаць як дэпутатка, і ўвогуле беларуская мова паходзіць ад польскай, і гэта сорамна.

Якое манкурцтва, які бездуш сее сучасная ўлада ў галовы моладзі! Што яны будуць пажынаць, як моладзь падрасьце?

Пятрусь Баравік, Новалуком'е

Адпачывайце ў Беларусі, суайчыньнікі

Засьміхалася ясным сонейкам і доўгачаканым водпускам лецейка яснае. Закіпелі рознакаляровыя на-тоўпы ля дзьвярэй турагенцтваў, прывабна застракацелі безаблічным мноствам курортных казак. Турцыя, Баўгарыя, Кіпр... Эгіпэт, Крым, Канары...

Крыўда за нас, шаноўныя спадары беларусы! Даждлівую восень, суровую, бясконцую зіму цярапліва і бяспрашна зьбірае ўмоўны адзінкі ружовае скарбонка-парсючок.

— Мама, хачу бананаў! — стогне на праціснутай канапе смаркатае дзіцё.

— Пачакай, мой любы. Вось прыйдуць летнія дзяснечкі... Зьбяром грошы ды паедзем на мора! Убачыш бананы і нават ананасы. Паўднёвы край багаты садавіной ды гароднінай.

«Багаты, багаты...» — у думках уздыхаю я.

Стране цябе краіна цудаў, шаноўны беларусе, ня толькі залатымі гронкамі бананаў, але і сур'ёзнымі прастуднымі захворваньнямі, выкліканымі

рэкэй зьменай клімату. Хіба вялікая ўцеха — кіляграмамі глытаць лекі на паўднёвых берагах? А колькі асалодаў у штодзённым жыцці губляе сярэднестатыстычная сям'я, зьбіраючы зьяленья паперкі ў кішэні летніх забаваў?

Спадары! Ці выпадала вам шчасьце павольна крочыць сярэд замкавых сьцен Міру і Нясьвіжу, агортваючыся са-лодкай смугой гісторыі? Ці мелі вы ціхую радасьць нясьмела кранаць старадаўнія камяні? Глухімі, сінявата-чорнымі начамі яны шапочуць казкі стагодзьдзяў, назаўсёды сьцёртыя з крохкіх старонак гісторыі няўмольнасьцю часу...

Роднае, настоенае водарам чэрвеньскага неба паветра. Дзяснкі кілямэтраў, бяспрашна пераадоленых аўтастопам. Букет сарамлівых васількоў замест пашпарта... Наваградка. Заслаўе. Слонім. Полацак... Дзьвіна, Нёман, Прыпяць... Прывет табе, сінявокая Беларусі!!!

Аліса Вольская, list.ru

І ў нас замест людзей вужакі

Вельмі правільна напісаў Васіль Дубяга зь Мядзелу пра тое, што апусьцельна сёлы засяляюць зьмеі. Тое самае ў нас у Заказанцы: дзе гаспадары паўміралі, там заводзяцца вужы.

А.Карнялюк, Заказанка (Берасьцейскі раён)

Лісты Сымона Буднага, дзе ўсё-такі каранаваяўся Міндоўг і архіўная шпіёнка

Сюрпрызы
«Спадчыны»

На пачатку 90-х вялікая колькасць людзей, асабліва моладзі, навярнула ў Беларусь празь якасную, добра ілюстраваную «Спадчыну». За дзесяцігодзьдзе часопіс перажыў некалькі трансфармацыяў — не заўжды сугучных трансфармацыям грамадзкім ды патрэбам часу. Пабыў колькі разоў на валаску ад гібелі. І вось паўстаў перад намі ў новай нечаканай іпастасі. Пра тое, якой мае быць «Спадчына» надалей, — гэтая гутарка з галоўным рэдактарам Аляксеем Хадыкам.

«НН»: Чаму часопіс зрабіўся больш «папсовым», чым раней?

Аляксей Хадыка: Чаму папсовым? Папросту раней «Спадчына» рабіла не сваю работу: перадрукоўвала ўжо надрукаваныя архіўныя матэрыялы. Але чытаньне архіўных тэкстаў — занятак спецыфічны: ён прыцягвае ня тысячы-дзье чытачоў, а чалавек пяцьдзесят, якія такім чытаньнем павінны займацца.

«НН»: Але згадзіцеся, канцэпцыя «Спадчыны» змянілася. Адбыўся пераход ад бунтаўніцка-рамантычнага духу да бюргерскага.

А.Х.: Гэта вам падаўся такім чацьверты нумар за 2002 г., бо ён прысьвечаны спецыфічнай тэматыцы — прыватнай уласнасьці. Але ў бліжэйшым нумары ў нас 4 ці 5 артыкулаў, дзе колькасць спасылак перавышае 50 адзінак: працы расейскіх, польскіх, украінскіх аўтараў, якія актуалізуюць не заўсёды даступныя нам кніжкі. Гэткая колькасць спасылак — узровень сур'ёзнага навуковага выданьня, а зусім ня «бюргерскага».

«НН»: Дык чым «Спадчына» розніцца ад іншых гістарычных выданьняў — «Беларускага гістарычнага часопісу», «Беларускага гістарычнага агляду»?

А.Х.: У нас няма закрытых тэмаў. Да таго ж «Спадчына» заўсёды была часопісам дастаткова эсэістычным і папулярным.

«НН»: Наколькі новая канцэпцыя «Спадчыны» арыентуецца на падачу матэрыялаў у заходніх традыцыях?

А.Х.: Алесь Белы называе нашым арыенцірам «History Today». Але на савецкай прасторы былі публікацыі А.Гурэвіча, прысьвечаныя гісторыі Сярэднявечча. Яны, бэлэтрыстычныя па стылі, былі вельмі змястоўнымі і добра аформленымі. Я б хутчэй звязваў сёньняшнюю «Спадчыну» з гэтай традыцыяй. Цяпер паводле такога прынцыпу (шмат ілюстрацыяў і небагата тэксту) пішуцца

многія заходнія кнігі па гісторыі — тэма ж папулярная выданні «Doling Kindersley». Паводле такога ж прынцыпу ўкладзеная «Краіна Беларусь».

«НН»: А фармат часопісу чаму змянілі?

А.Х.: Такім фарматам, як цяпер, ён выходзіў у сярэдзіне 90-х, калі ў ім было больш прыгожых ілюстрацыяў, спасылак, вынасаў... Гэта настальгія па тых часах, калі ў нас быў вялікі наклад (да 10.000). Мы спадзяёмся, што больш якасная паліграфія дазволіць нам яго ўзьяць.

Каб «нагнаць» тэмп, мы будзем вымушаныя ў 2004 г. выходзіць як кварталнік. Фактычна гэта нічога ня зменіць, бо з 2001 г. выходзілі падвойнымі нумарамі — і так быў кварталнік. Калі нам удалася знайсці сродкі, каб утрымаць навуковы ўзровень часопісу, ягоную папулярнасць і не падвысіць цаны, вернемся да 6-разовага выхаду.

Мы будзем пазбягаць занадта доўгіх тэкстаў: «Спадчына» не літаратурны альманах. Праўда, Аляксандар Фядута прапанаваў нам выдаваць разам штогадовы альманах. Цалкам верагодна, што мы так і зробім.

«НН»: Цяпер «Спадчына» будзе рабіць тэматычныя нумары?

А.Х.: Калі чырвоная ніткай праз увесь нумар праходзіць пэўная тэматыка, гэта надае большую запатрабаванасць выданню, ставіць яго бліжэй да альманаху ці спецыяльнага зборніка. Будзе нумар, прысьвечаны спадчыне ВКЛ, убачанай з розных аспектаў: украінскага, літоўскага, беларускага, польскага. Потым будзе нумар, прысьвечаны музэйнай справе, потым — старажытнай Літве (амаль археалагічнаму перыяду)...

«НН»: А калі казаць пра канкрэтныя матэрыялы?

А.Х.: Адам Мальдзіс абяцае надрукаваць ліст Сымона Буднага, вывезены з Оксфардзкай бібліятэкі. Напісаны артыкул Сяргея Кавалёва пра Андрэя Рымшу і вершаваныя апавесці, прысьвечаныя ваеннай кампаніі супраць Івана Жалівага. Прычым С.Кавалёў дадаў і перакладзеную на сучасную мову пазему Рымшы «Дзесяцігадовая вайна», прысьвечаную гэтай кампаніі. Украінскі даследчык Мыцьк піша артыкул з сантыметрамі ў бок казачыны, а мы адпаведнымі камэнтамі аўтарскі тэкст «абсаджваем» з усіх бакоў. А заадно друкуем погляд «з іншага боку» — лісты Януша Радзівіла.

Вельмі цікавага аўтара мы знайшлі ў амбасадзе Украіны ў Беларусі — першы сакратар пасольства Харышчын. Ён прафэсійны гісторык і займаецца гісторыяй праваслаўнай царквы ва Украіне. Вядома, ён піша з дзяржаўніцкіх пазыцыяў (пагатоў і сам — дыпламатычны работнік), але вывучае той аспект, які ў расейскіх і потым у савецкіх даследаваньнях замоўчваюцца: аўтакефальнасць украінскай царквы, ейную незалежнасць ад Маскоўскай патрыярхіі.

АНДРЭЙ ЛЯНКЕВІЧ

Аляксей Хадыка абяцае, што ў «музэйным» нумары «Спадчыны» будзе шмат правакацыяў. Таму некаторыя матэрыялы ня ўсе ўстановы хацелі б бачыць надрукаванымі.

«НН»: Ці будуць у «Спадчыне» друкавацца іншыя замежныя даследчыкі?

А.Х.: У беларуска-польска-украінскім нумары адных палякаў будзе трос. Анджэй Рахуба з артыкулам «Палітычныя партыі ў ВКЛ». Ён адзін з найбольш вядомых складальнікаў біяграмаў асобных славуных людзей і цэлых родаў. Гэта вельмі важны аспект гісторыі, які ад савецкіх часоў быў на другім пляне, — гісторыя элітаў. Побач — артыкул Анджэя Бараноўскага «Каранавая абразоў Божай Маці ў ВКЛ». Гэтыя артыкулы адзін аднаго «падрымліваюць»: адзін піша пра фармаваньне палітычных групавак, а другі — як у той самы час ішла прапаганда мастацкімі сродкамі. Артыкул Міхала Вардзінскага з Варшавы — пра касцёл сьвятога Міхаіла ў Вільні, галоўную Сапегаўскую ўспальніцу, якая паўстала на месцы, дзе быў палац Лява Сапегі.

У «літоўскай» частцы будзе артыкул Томаса Баранаўскага пра магчымую каранавую Міндоўга на літоўскіх землях — не ў Наваградку, а глыбока ў Жмудзі. Я пацікавіўся ў літоўскіх гісторыкаў, як яны ставяцца да гэтай гіпотэзы. Ёсць тыя, хто яе ўхваляе з пункту гледжання нацыянальнага патрыятызму: «Сапраўды, там паставілі спецыяльна шацёр і ўкаранавалі, каб паказаць Ордэну». А некаторыя спецыялісты казалі: «Надрукуйце — будзеце хоць ведаць, што адбываецца ў нашых дыскусіях».

«НН»: Тэкст Баранаўскага — інтэлектуальная правакацыя. «Спадчына» мяркуюе змяшчаць яшчэ якія-кольвечы працы, «шокавыя» для беларускага чытача?

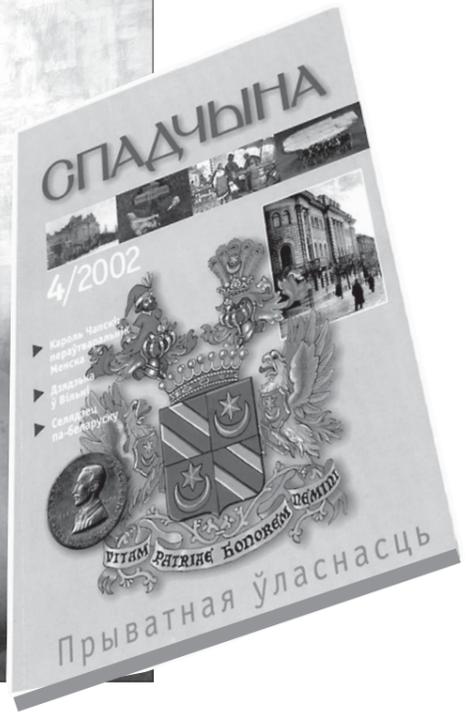
А.Х.: Шмат правакацыяў будзе ў «музэйным» нумары: некаторыя матэрыялы ня ўсе ўстановы хацелі б бачыць надрукаванымі. «Прагэстанцкі» нумар сам як такі будзе правакацыяй пасля таго, як дзяржава падпісала пагадненне з Праваслаўнай царквой. Дастаткова правакацыйным будзе тэкст кіраўніка Міжнароднага культурнага цэнтру ў Кракаве Яцка Пурхлі. Ён дэклірае канцэпцыю ўлучэння помнікаў культуры ў плынь жыцця. Помнік культуры павінен працягваць жыць, працаваць, выконваць свае функцыі.

«НН»: Тое, што ў Дудутках робяць?

А.Х.: У Дудутках «наватворы», а тут гаворка ідзе менавіта пра аўтэнтычныя помнікі. У нас канцэпцыя, выкладзеная Пурхлем, рэалізуецца ў Верхнім горадзе Менску: стары раён цалкам прыстасоўваецца пад офісы і стаянкі аўтамабіляў. Таму публікацыя можа быць успрынятая як падтрымка ААТ «Стары Менск», якое будзе ў Верхнім горадзе. Але ў нас рэалізуецца прафанаваны ўзровень, а мусіць быць — сьвядомы!

«НН»: Польшча, Украіна, Літва... А што наконт Расеі?

А.Х.: У «музэйным» нумары зьмесьцім сэнсацыйны матэрыял Ларысы Тананавай і Натальі Мізарнюк пра мастацкі збор Сапегаў

і Пацаў, што захоўваецца ў Смаленску. Гэтыя жывапісныя творы смаленца надта не хацелі паказаць, дарма што дырэктарка іх гісторыка-археалагічнага музэю — беларуска з Маладэчна. Яны вельмі баяцца публікацыі: маўляў, палякі ўчэпяцца. Нашы аўтаркі праніклі туды, сфатаграфавалі — і мы надрукуем цяпер. «Інтэрв'ю» ў тых сховы рабіліся з 1960-х. Нават я ў студэнцкія гады спрабаваў: не пусkali, казалі, дзяржаўны сакрэт. У 1999 г. Н.Мізарнюк сфатаграфавала гэтыя карціны — з рукі, на каляровую стужку «мыльніцы». Мо зможам калісьці ўбачыць іх у выстаўным фармаце: абмяркоўвалі з дырэкцыяй Смаленскага музэю гэтую ідэю.

«НН»: Якія яшчэ сюрпрызы рытуе «Спадчына»?

А.Х.: У Варшаве ў мяне адбылося цікавае знаёмства з Патрыцыяй Кенэдзі Грымстэд. Гэта спецыялістка па архівах, яе на пачатку 90-х у «Літаратурнай газете» назвалі «знакамітай архіўнай шпіёнкай». У 1982 г. П.Грымстэд надрукавала «павадыр» па беларускіх архівах, дагэтуль не перакладзены: да апошняга дзесяцігодзьдзя ён быў толькі ў спэсховых. Увосень збіраецца прыехаць у Беларусь: будзе вывучаць дакумэнты, перамешчаныя сюды ў часы вайны з Францыі праз Маскву. Тады да нас трапілі выданні з бібліятэкі Пятлоры і славагай Талстойскай бібліятэкі (сярод нядаўна скрадзеных кніг у Нацыянальнай бібліятэцы былі кніжкі адтуль).

«НН»: А пра што яна піша ў «Спадчыну»?

А.Х.: Пра гісторыю ейных архіўных выведаў. Гэта будзе тэкст, які спалучыць археаграфічны аспект з аспектамі антыкамуністычна-дэтэктывай гісторыі.

Гутарыў Адам Воршыч

Рыгор Барадулін

Працяг. Пачатак у «НН» № 19, 21, 23.

А далоні?..

На вушакі «Прарыў» ня дужа каб густа, але пасыпаліся замежныя турысты. Райкамаўцам хапала клопату арганізаваць масавую сустрэчу гасцей з местачкоўцамі. Рэдка хто хацеў ісьці дэманстраваць гасціннасць, каб ня мець кантакту з прадстаўнікамі варожага сьвету. Асабліва не жадалі ўсьміхацца немцам, нават з ГДР.

І аднойчы дэлегацыя з Афрыкі. У партыйных кіраўнікоў і селязёнка ёкнула. Правал. Ды нечакана як ня ўся Вушача выйшла й вяла перазагарэлых гасцей аж да «Прарыву» ўсе шэсьць кілямэтраў. Выявілася, што ўсіх цікавіла: а далоні ў нябачаных у нашых мясцінах прыяжджанцаў ці чорныя?

У Нітаву

Вёска Кавалеўшчына да калгасаў стаяла ў лесе. Пад бокам возера Вечальце. Ставала грыбоў і ягадаў, хапала й рыбы. Але трэба была капейка. І кавалеўцы гналі лес сем'ямі. На ўсё лета йшлі ў Нітаву. Так ім чулася Мітава — горад у Курляндзі (палатыску Курземе). Між іншым, дзед Васіля Быкава быў упраўляючым цагельнага заводу ў Мітаве.

Хадзілі ў Нітаву на ўсё лета і шчыруны, і лежуні. Шчырун заробіць нешта, а гультай адаспыць зь вясны да восені, бакі адлежыць.

І распавядалі кавалеўцы, як гультай вяртаецца зь Нітавы, як яго сустракаюць:

сьвіньня: «Ох, які!»,
варона: «Бурлак»,
верабы: «Чый такі, чый такі?»,
бык: «На булках быў»,
певень, узляцеўшы на плот: «А х.. пры-ннэ-сс!»

Ня ведаюць...

Кавалеўцы сабіраліся ў Грышчыкі — у маёй бабулі, бо ў яе «ляйна» гарэла, ёй сыны прысылалі грошы. Грышчаняты, як звалі бацькавых братоў і сясьцёр, працавалі ў асноўным у Піцеры.

І паехаў кавалеўскі Дамэнта ў Піцер. Стаў на вуліцы й пытаецца ў пахаджан, ці ня ведаюць яны, дзе Грышчаняты жывуць? Не атрымаўшы ні ад кога адказу, уголас абураліся:

— Ну як гэта ня ведаюць Грышчаняты ў Кавалеўшчыны? У нас іх усе ведаюць.

На пшчасьце, невядома якім дзівам налучыўся дзядзьку кавалевец і завёў азяблага, галоднага, пакрыўджанага да Грышчанятаў.

Зьей...

Рэйсавы аўтобус Вушача—Менск. Колькі адкалыхаў ён і радасць, і смутак мой. Вясёла ехаць было да мамы, сумна ад'яжджаць.

Дарога ў нейкія дзвесьце кілямэтраў. А спыняўся рэйсавы ў Леплі, у Бегамлі, у Плешчаніцах, у Лагойску.

Асабліва цёплы быў мне прыпынак у Бегамлі — 45 хвілін (як школьны ўрок). За гэты час можна было і закусіць, і выпіць, на колькі грошай ставала. Грэцца налучалася ня толькі акавітай, але й сілай, выцягваючы аўтобус з гурбаў усім гуртам.

Аднойчы ехалі з Вушачы з Іванам Бурсавым. Прыпынак у Бегамлі скарацілі. Адно, што засталася нам, — купіць у аптэцы шклянчак, якімі хворым ставяць банкі, і піць зь нязручнага посуду.

Шоферы былі знаёмыя. Білета не бярэш, а плаціш вадзіўцу перад Менскам. Здаралася, калі наляталі

кантралёры, выходзіць, ісьці пешкі ўперад, каб цябе потым дагнаў аўтобус.

Шмат вясёлых гісторый бывала.

Па дарозе ўзяў вадзівец цэлюю цыганскую сям'ю. Неўзабаве кантраль. Цыганка пачынае тузаць малога, як бы кухталёў даваць:

— Нашто зьей білеты!

І такі лямант ушчаўся, такі вэрхал, што ўсе пасажыры ўзмаліліся не чапаць цыганкі.

Вядома ж, нікога білета малы ня сёў. Ды цыганская кемлівасьць і грошы пераўзышла.

чала суцішаць:

— Ці-шшышы.

Ды тут здаравіла сын іхны як гікне:

— Дзяр-ржы!

Я за хатуль ды адтуль».

Пасьля клёцак гаварылі чэравы.

На сон

Дзеўка, як спаць кладзецца, прыгаворвае:

— Панядзелак з аўторкам, серада з чацьвяргом, пятніца із суботай, а сьвятая нядзелька, а я мала-

будзеш.

Так і ўчынілі. Накінуў на жонку вялізны куль саломы, як шалом які. Ідзе гулянка да сіняга дыму. Ды выпітае ж і выліць трэба. Ня ўсім хапае цярпеньня ў двор бегаць. Аблюбовалі куль, ну й паліваюць яго. А мужык скача разам з усімі дый напявае:

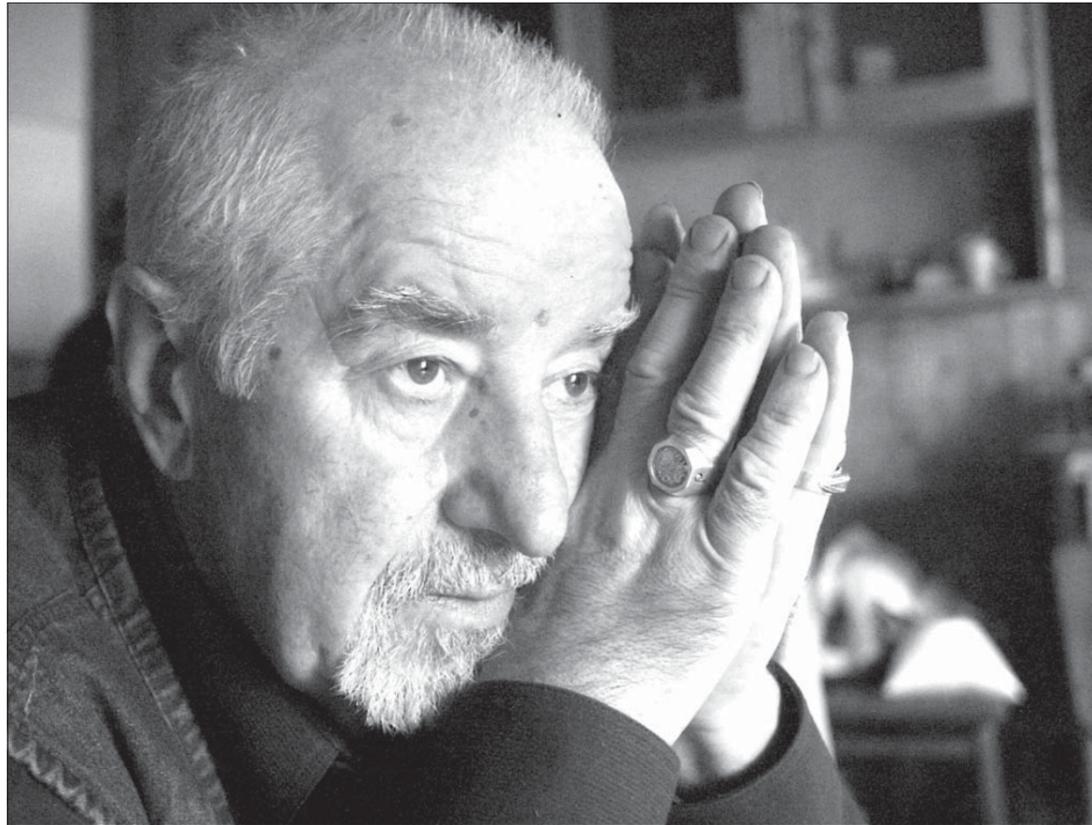
Ой лю-лі, ой лю-лі,

Мая жонка ў кулі.

Як гайцалі ды гайцалі —

Усю жонку са..алі.

Хто скача, хто плача...

З запазухі

Сонейка

Дзяўчына сяброўцы кажа:
— Пайду да свайго соўнейка.
— Чаму соўнейка?
— Лысы ён у мяне.

Люстэрка

Любіла сьпяваць пра свайго заляцанца закаханая:

Мой каханы лысы, лысы.
Я й ня знаю, дзе падзец.
Як ня буду мець люстэрка,
Буду ў лысіну глядзець.

І лысіну можна скарыстаць, абы кавалер быў.

Шклянны бацька

Калі нехта засьціў працаваць, у яго пыталіся:
— Ці твой бацька шклянны?
Значыць, і сын шклянны й лічыць, што празь яго праходзіць сьвятло.

На Дзяды

Наесціся як на Дзяды — значыць, удосыць.

І выйшла так, што яўрэй абначываў у сялянскай хаце якраз на Дзяды. Пасьля са страхам распавядаў:

«Толькі я пачаў драмаць, як гаспадар гукнуў:
— Жыд, гу!
А старая, дай Бог ей здароўка, на-

дзенька. Сасьніся мне той, хто будзіць мой.

Ці?..

Вушакі хлопец млеў па дзяўчыне. А яна ані блізка. Ані на хрыбт да сябе не падпускала. Разжыўся на грошы, купіў дарагіх цукерак. Пайшоў да шаптухі, каб загаварыла цукеркі, прысушыла сэрца непрыступніцы. Усё як трэба зрабіў.

Настала часіна спатканьня. Шчодрата частуе дзяўчыну, вымаючы з кішэні заговораныя цукеркі. А та я есьць са смакам.

Чакае, калі ж пачнуць дзейнічаць чары. Ды зь няўцёрпу пытаецца:
— Ці чувтаваеш ты?
— Чувтаваю.
Сэрца так і ёкнула, як селязёнка ў жарабка.
— А што ты чувтаваеш?
— За вугол хачу.

Як хто...

Запрасілі адну двойцу на пагасыціны. А жылі і беднавата, і галечавата. Мужык болей піў, чым рабіў. І ў жонкі няма чаго цэлага надзец. А на людзі выйсьці карціць.

Мужык і прапанаваў жонцы выйсьці:
— Я цябе кулём саломы ахіну й пастаўлю ў парозе. Піць і есьці не давадзецца, але ўсё пачуеш і ўбачыш. Адным словам, зь людзьмі па-

Вэтэрынарная дапамога

Марушка ўзгадвала. Пасьля вайны белеўкай кабылцы, якую прыгналі зь Нямецчыны, прывязалі венік, каб аваднёў адганяла, а то толькі кукаса ў няшчаснай засталася ад хваста. На ёй аралі і ўдзень, і ўначы, хвост адкруцілі, калі падганялі зьнямоглу. Прычэплены венік звальваўся. Тады рукаятку лёну прывязалі, а ўсё ж бакі абабіць.

Самі лечылі, самі калечылі. А калас то тух, то гас.

Бо дадому...

Прышоў раённы майстар рамонтаваць тэлевізар. Доўга поркаўся, пакуль па экране не пабеглі нейкія палосіны. Сяк-так нешта зрабіў. Пытаюся:

— П'еш?

— Толькі на рабоце, бо дадому я мушу прыйсьці цьвярозы...

Апраўданьне

Калі трапляўся які чарвячок у грыбах, выкідалі, а грыбы елі. Пры гэтым дадавалі:

— Ня той чарвяк, што мы ядзім, а той, што нас зьесь.

Ня цяжка...

Трапіў цыган на вчэрну пасыля ўбоінаў. Ну й налягае на ласейшае

мяса. Гаспадар падсоўвае яму, як вушакіа кажуць, печаньнэ-леганьнэ дый прапануе:

— Еж, цыган, лёгкае.

А цыган, як не абяруч вывалакшы ладны кавалак, адказвае:

— Дзякуй, мне й кумпячына ня цяжкая.

Рушаная зямелька дожджыку просіць...

У вушакую лякарню прывезлі старога зь вёскі Краснае. На «хуткай». Ляжаў, маўчаў, пакуль трохі не ачунаў. Уколамі й пігулкамі адкачалі чалавека. Павесялеў, бо, відаць, калі быў пры сіле, любіў жыцьцё на ўсю моц.

Успамінаў, прыгавдаў, а болей бедаваў, як там старая безь яго па гаспадарцы ўправіцца. А калі хвароба ізноў сьмялела, толькі й казаў:

— Памёр бы, каб ня мучыцца, толькі шкада тых ягнятак...

Унука ў яго гадаваліся бяз бацькі. А сам хапіў гора як зачарэпнуць. Дый у самыя чорныя гадзіны Бог пасылае ўцеху для душы, каб не адзічэла душа, каб не ўдзірванела.

На пачатку вайны ўзгадваецца, як разбамбілі нямецкія самалёты эшалён. Эвакуяваўся запарк. І разам зь фабрайцамі ўцякаў мядзьведзь, які паспеў адвыкнуць ад лесу. Хлопцы сядуць перадыхнуць, а мядзьведзь глядзіць у неба, ці няма самалётаў... Ці далека ўпёк мядзьведзь, дзе тыя сябры-фабрайцы? Здаецца, два вякі мінула. Ня слухаюцца ногі, сэрца пра сябе нагадвае часьцей і часьцей.

— Сэрца як пойдзіць у адпачынак, тады кепска. Як закурыйш, усю нуду разаб'еш, час перавядзеш па-добраму... Усё жыцьцё ня так спрытна жылося селяніну...

Гаворыць стары і сам з сабой, і з намі, не клапоцячыся, слухаем яго ці не.

— Калі сячэш дрэва, трэскі далёка

не лятуць... Адзін з агнём, другі з вадой — так трэба жыць...

Баліць сэрца ў спаконнага земляроба за зямлю, зьнявечаную й пакінутую.

— Зарасло, занясла ўсё, скоро ў хату самі дровы прыйдуць...

Ды і ў сум лякарні да былога веселуна й гулякі заляталі юрлівыя папеўкі. І стомленым голасам сьпяваў, як прамаўляў:

Ой, дзяўчаткі-прыгажуні,

Я вам болі не слуга.

Прытупіўся мой сьвярдзёлак

І сагнуўся, як дуга.

А празь нейкі час, як бы спахапіўшыся, казаў:

— Не да весельсці, а трэба слухаць, што больш гаворыць, ты ёй падчынаешся...

І так мне ўраднэў стары, так вярнуў ён мяне ў даўнія гады, калі яшчэ вольна пачувалася нашая мова сакавітая ды іскрыстая, самавітая ды чыстая, ажно пашкадаваў, што мяне выпісвалі зь лякарні.

Дасюль чуецца мне:

— Рушаная зямелька дожджыку просіць.

Васілю Быкаву ў Фінляндыю напісаў гэтую акрылінку, каб і на яго дыхнула былой нашай Вушаччынай.

ПРИВАТНЫЯ АБВЕСТКІ

КАНТАКТЫ

Раісу Жук-Грышкевіч, Рагнеду Аляхновіч запрашаем «на каву» для карыснай бяседы. Фаіна і Эдуард Тобіны Шукаю кантактаў з патрыятычнымі суполкамі. E-mail: extrim78@tut.by ZBSB.org — сайт Згуртавання беларусаў сьвету «Бацькаўшчына». Т.: 289-31-94 Olsa.by.ru — сайт беларускай сярэднявечнай музыкі СБА «Нашчадкі» святкуе свой 20-гадовы юбілей. Урачыстае спатканьне — 9 жніўня. Кантакты тэл.: 8-029-753-56-95.

КНИГІ, МУЗЫКА

Паштоўкі зь Менскам і іншымі гарадамі Беларусі 1900—1930 г. (30 шт.) памяню на аналягічныя з Гомелем і гарадамі Гомельскай вобласці альбо прыму ў падарунак (для дасьледаваньня). Т.: (0232) 48-38-91. Аўген Куплю Беларускаю энцыклапэдыю (т.6), Этымалёгічны

Толькі да жніўня ЗЬНІЖКА на відэакасэты «Пан Тадэвуш» на 1000 рублёў. А/с 150, 220107, Менск. Пэйдж.: 211-85-85, аб.25402. E-mail: belvidea@hotmail.com

слоўнік беларускай мовы (т.7). Т.: 230-91-53

ПАКОЙ

Здыму пакой. Парадак і аплату (15—25\$) гарантую. Т.: 508-83-13 (пасья 19.00). Андрэй

ПРАДАМ

Сокавыцкіскалку-шаткоўку «Садовая» (РБ), танна. Т.: 220-25-77

Нацыянальны атляс Беларусі. Т.: 230-91-53

ПРАЦА

Два вопытныя журналісты, якія добра ведаюць беларускую мову, шукаюць працу. Т.: (8-01645) 33-4-29

Пераклад зь нямецкай мовы на расейскую/беларускую альбо праца, з гэтым зьвязаная (студэнт МДЛУ). Т.: 8-029-758-35-25 (Мікалай)

«Дык мы... за Хрыста просім: «Пагадзіцеся з Богам!» — 2 Кар 5:20. Беларускамоўнае богаслужэньне ў царкве «Ласка Божая» — кожны аўторак а 19 гадзіне. Гурскага, 48

ЗБМ «Беларускі Шлях» запрашае на падарожжа Тураў—Пінск—Клецак—Нясьвіж 26 ліпеня (субота). Тэл. 232-54-58, 8-029-622-57-20 (Зьміцер).

САБАЧЬЯ ГІСТОРЫ

Граждан і Сабака на Славянскім базары

Сабака ішоў па лужынах і сьпяваў: «Я іду па лужам, мне ніхто ня нужен!» За гэта яго накіравалі на «Славянскі базар». А Граждан усё хацеў яго накіраваць на Эўрабачаньне. Як Тату. Каб ведалі нашых.

Сабака з Гражданом будавалі сцэну для «Славянскага базару». Але не хапіла дошак і яны селі абмяркоўваць культурную праграму.

Увесь год Сабака зьбіраў грошы, каб паехаць на фэст у Віцебск. А Граждан кожны дзень фэстываліў дома. І хто яго ведае, каму зь іх лепей?

Граждан і Сабака паехалі ў заробаткі. У летнік. Празь месяц Сабака вярнуўся піянерам. Затое Граждан закахаўся ў дзяцей па-сапраўднаму. Наеў морду, ды яшчэ грошай прывёз.

Аднойчы Граждан пасадзіў Сабаку на ланцуг. А на будцы напісаў: «Бяз стуку не ўваходзіць!» Так Сабака стаў Начальнікам.

Аднойчы Сабака падумаў, што хвост ім круціць. Пажаляўся Граждану. А той — за хвост ды аб вугал.

ВВ, Маладэчна

«Наша Ніва» запрашае ўсіх ахвотных прадаваць газету на вуліцах Менску і ў электрычках. Зьвяртацца на тэлефон 284-73-29; e-mail: nn@promedia.by

3 рэдакцыйнага партфэлю

Для кланаваньня вучоныя выкарысталі плод мула, а вынасіла яго кабыла. Паводле іх слоў, вынік экспэрымэнту практычна ўнікальны, паколькі мулы (гібрыды асла і каня) практычна заўсёды бесплодныя.

Нядаўна мне трапіла ў вочы рэклама. Антыбеларускі рэжым працягвае будаўніцтва дарогі і сатанінскага комплексу катэджаў для «новых русскіх».

У выніку аварыі аўтобус перакуліўся дагара нагамі.

«Наша Ніва» запрашае на працу фотарэдактара/макетавальніка — чалавека беларускага і настроенага на доўгатэрміновую супрацу. Зьвесткі пра сябе падаваць на электронны адрас nn@promedia.by

Наша Ніва 1911

Выйшла факсімільнае выданьне «Наша Ніва: Першая беларуская газета з рысункамі. 1911 г.». Цяпер «Наша Ніва» пачатку стагодзьдзя даступная ня толькі ў бібліятэчных падшыўках, але і ў факсімільна. Чытаецца як захапляльны раман выхаваньня. Пытайцеся ў кнігарнях.

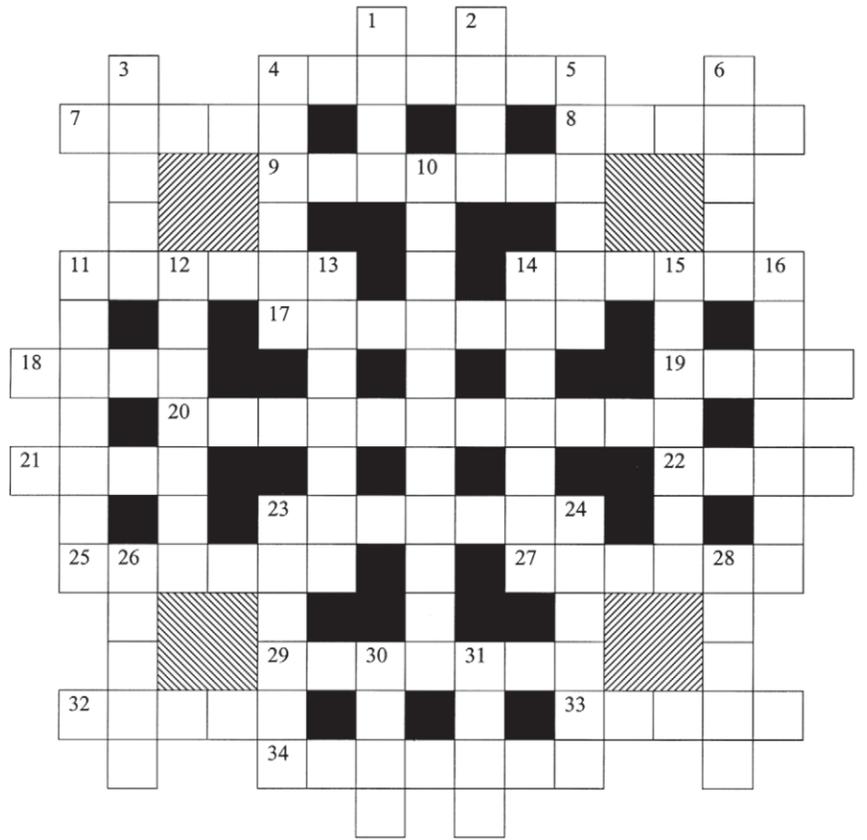

Наша Ніва КУПОН БЯСПЛАТНАЙ ПРИВАТНАЙ АБВЕСТКІ

Запоўніце гэты купон, і мы надрукуем Вашу абвестку (ня больш за 15 словаў) бясплатна. А/с 537, 220050, Менск.

Тэкст:
Імя і прозьвішча
Адрас, тэлефон

КРЫЖАВАНКА

ПА ГАРЫЗАНТАЛІ: 4. Кампазытар, аўтар песень «Родны мой горад», «Карнавал», «Красуй, Беларусь!». 7. Другі па велічыні горад Эстоніі, дзе загінуў князь Вячка. 8. Малако, зь якога сьпаратарам «выдаілі» сьмятанку. 9. Сапраўднае прозьвішча рэпрэсаванага «маладнякоўца» Анатоля Вольнага. 11. У нас — добрае надвор'е, у расейцаў — любое. 14. Эратычны французскі танец альжырскага паходжаньня, разнавіднасьць кантрадансу. 17. Папярэдняя згода ўраду краіны на прызначэньне якогась іншаземца замежным паслом у гэтую краіну. 18. Лёд у вадкім стане. 19. Установа, у якой людзі расьпісваюцца. 20. Працэс ператварэньня чаго-небудзь у прадмет пакланеньня. 21. Вёска, у якой Кутузаў вырашыў здаць Маскву Напалеону. 22. Грубая рабочая адзежка. 23. Прыгожы, у меру ўжормланы мужчына ў поўным росквіце сілаў. З маторам. 25. Аматар бішчэя бібікаў. 27. Другі пэрыяд кайназойскай эры, у адкладах якога знаходзіцца Жыгкавіцкае ды Брынёўскае радовішчы бурога вугалю. 29. Тэкст, які звычайна гавораць з трыбуны ці перад тэлекамерай. 32. Зь яе складзены Мірскі замак. 33. Даўнейшая назва Верхнядзьвінску. 34. Буйная сельскагаспадарчая жывёла або вельмі дрэнны чалавек.
ПА ВЭРТЫКАЛІ: 1. Другі прэм'ер-міністар за Лукашэнкам. 2. У некаторых беларускіх дыялектах — пацук. 3. Горад на поўдні Іраку, за які доўга змагаліся брытанцы. 4. Маленькая краіна ва Ўсходняй Афрыцы ля вытокаў Нілу, дзе ідзе бясконца вайна між тутсі й хуту. 5. Амэрыканскі кракадзіл. 6. Горад, які мае дачы-

неньне да Дня беларускай вайскавай славы. 10. Паводле Маркса — найвышэйшая стадыя разьвіцьця капіталізму. 11. Адным словам: травяны партыі ды рухі. 12. Від насценнай творчасьці, упадабаны незарэгістраваным рухам «Зубр». 13. Ад сьвечкі — агарак, ад яблыка — ... 14. Доўгая чарада караблёў або вэрблюдаў. 15. Задьякальнае сузор'е. 16. Расейскі пісьменьнік, аўтар зборнікаў «Востраў любові», «Рака Геракліта», «Устань і ідзі». 23. Пад яго кладуць сякеру, калі хочучь загубіць пятнаццацігадовага капітана. 24. Штат на захадзе ЗША. 26. То самае, што і «шкляныя пэрлы». 28. Горад на самым поўдні Гомельшчыны, які раней зваўся Каралін. 30. Дошка для арытмэтычных вылічэньняў у Старажытнай Грэцыі, Рыме і ў Заходняй Эўропе. 31. Наркотык, які вырабляюць з маку.

Склаў Сяргей Петрыкевіч

Адказы на крыжаванку з №25

ПА ГАРЫЗАНТАЛІ: 5. Наваполацак. 8. «Голлад». 9. Лясун. 11. Вакса. 14. Вадарод. 15. Аэробус. 19. Ганімэд. 21. Цьвет. 22. Лінза. 23. Раман. 24. «Зэніт». 25. Сечка. 27. Аклад. 28. Ледавік. 33. Біясія. 34. Гаворка. 35. Звада. 38. Аргон. 39. Каран. 40. Пітэкантрап.

ПА ВЭРТЫКАЛІ: 1. Радавод. 2. Спора. 3. Эліпс. 4. Палянэз. 6. Корака. 7. Мурог. 10. Падсьнежнік. 12. Кефір. 13. Нумізматэка. 16. Кавалер. 17. Бэнэфіс. 18. Атрад. 20. Алтар. 26. Варта. 29. Апорт. 30. Гіпофіз. 31. Сабатаж. 32. Золак. 36. Вёска. 37. Домна.

КОНКУРС «НН»

Фарбы Сонца Боска Зьзялі, Жыцьцёву Аўру Чарпалі.

Аўгінья Ніна Багінская, Менск

Чыж Адаў Жуку Загад: Брат, Схавай Фотаапарат!

Андрэй Мельнікаў, tut.by

Чым Адметна/Прыкметна Жыцьцё Знакамітага Беларуса Скарыны Францішка?

Чаму Арляняці/Парсючку Жывецца Здрава? — Бо Сябры Файныя.

Сяргей Балахонаў, Гомель

ПАШТОВАЯ СКРЫНКА

Мазырскаму студэнту. Ваш ліст, на жаль, спазніўся. Але пішцеце нам яшчэ пра тое, што Вас турбуе.

Вікторы Б. зь Берасьця. Вашую прапанову друкаваць больш прозы ўлічым. Што да канкрэтных імёнаў, дык У.Ягоўдзік ды Я.Сіпакоў нам сваіх твораў пакуль не прапаноўвалі.

Алесь Г. з Барані. Маеце добрыя ясны стыль. Пісалі б Вы ў «НН» стала. Але ў сваіх разважаньнях зьвяртайтесь да актуальнаў, да канкрэтных падзеяў, што адбываюцца ў краіне сёньня.

Дзянісу С. з Магілёва. Усё адно падпіскаю газэты абыходзіцца танней. Што да адпачынкаў, дык бязь іх Рэдакцыя працаваць ня можа.

Наша Ніва

незалежная газета

заснаваная ў 1906, адноўленая ў 1991

галоўныя рэдактары «Нашай Нівы»: З.Вольскі (1906), А.Уласаў (1906—1914), Янка Купала (1914—1915), А.Луцкевіч, У.Знамяроўскі (1920), С.Дубавец (1991—2000).

сакратарка рэдакцыі Наста Бахнанская
галоўны рэдактар Андрэй Дынько
выпускны рэдактар Сяргей Ерш
карэктар Сяргей Петрыкевіч
карэктарка Галіна Рабянкова
нам. галоўнага рэдактара Андрэй Скурко
тэхнічны рэдактар Андрэй Чык
выдавец і заснавальнік Фонд выданьня газэты «Наша Ніва»

АДРАС ДЛЯ ДОПІСАЎ: 220050, Менск, а/с 537
Tel/fax: (017) 284-73-29, 8-029-613-32-32.
E-mail: nn@promedia.by
On-line: www.nn.by

© НАША НИВА. Ссылка на «Нашу Ніву» абавязковая. 8 палос фарматам А2. Друкарня РУП «Выдавецтва «Беларускі Дом друку». Менск, пр. Скарыны, 79. Рэдакцыя не нясе адказнасьці за зьмест рэкламных абвестак. Кошт свабодны. Пасьведчаньне аб рэгістрацыі перыядычнага выданьня № 581 ад 4 ліпеня 2002 г., выдадзенае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусі. Юрыдычны адрас: г. Менск, вул. Калектарная, 20а, п. 2а.

Наклад 3473.

Нумар падпісаны ў друку 16.07.2003.

Замова № 3638.

Рэдакцыйны адрас: Менск, Калектарная, 20а/2а